

ПЪРВА ЧАСТ

Горна Джумая

“Пристигналият цинематограф показва всичко толкова живо и естествено, щото се получава пълна илюзия”

Горна Джумая (Благоевград) в седмичните кинопрегледи 1941-1980 г. (Кинопортрет на града)¹

Марияна Пискова

Откриването на кинематографа през 1895 г. съвпада с началните десетилетия на освободената и възстановяваща се българска държава. Първата прожекция в България е в град Русе² и тя е само година и два месеца след представянето в “Гран кафе” в Париж на филмите на Луи и Огюст Люмиер. Следва първата среща с кинематографа и на жителите на тогавашна София. Според съобщението в “Български търговски вестник” в събота, на 22 март 1897 г., в 8 1/2 часа вечерта в Пълзенската пивница на бул. “Дондуков” е предвидено “представление с кинематограф с интересна и голяма програма (представление на живущи изображения)”³.

- Кога и къде се е състояла първата кинопрожекция в Горна Джумая?
- От кога е първата киноснимка с образи и сюжети на Горна Джумая?
- Кога за първи път Горна Джумая вижда себе си на кино или кога вижда своя кинообраз?
- Как се отразява образът на Горна Джумая (Благоевград) в седмичния кинопреглед и още кои и колко са кинодокументите, които позволяват да пътуваме назад в миналото време на града?

На тези въпроси се търсят отговори в следващите редове. Те провокираха издирване в Българската национална филмотека на различ-

ните видове кинодокументи – документални и хроникални филми и кинопрегледи, в които има обекти от Горна Джумая/Благоевград. В страни от вниманието ни засега остава игралното и телевизионното кино. Проучването обхваща основно кинодокументите, но са търсени данни и в текстове, свързани с тях, публикувани в монографични изследвания, в специализирани периодични издания, справочници, спомени и косвени източници.

Кога и къде се е състояла първата кинопрожекция в Горна Джумая?

Горноджумайци виждат за първи път киното значително по-късно от гражданите на Русе, София, Варна и други български градове. За това свидетелстват запазени спомени, архивни документи и изследвания.⁴ Първите кинопокази и представления в Горна Джумая започват през 1921 г. По това време “кинематографът е доста разпространен в страната и българите имат вкус към него”, четем в отговора от българска страна на Въпросник върху кинематографията, разпратен на 31.01.1922 г. от италианското външно министерство до балканските консули.⁵ Пак там е посочено, че в България през 1922 г. има “32 постоянни киносалона в София, Русе, Пловдив, Варна, Бургас и други градове и села, с 4 000 посещения на ден”⁶. Горна Джумая не е сред тях, защото специалният киносалон с 500 места е построен в новата сграда на читалището едва през 1929 г.⁷. Разполагаме със сигурни данни за ежедневни прожекции за времето след 1935 г. Но тогава, през 20-те – 30-те години на миналия век, по всяка вероятност те все още не са познавали кинообраза на своя град.

Кога за първи път камерата е заснела образа на Горна Джумая?

По време на изобретяването на кинематографа Горна Джумая е все още извън пределите на Третото българско царство. Според описанietо на Васил Кънчов в края на XIX век “този градец доби важност от войната несетне, понеже остана близо до българската граница, която е два часа на север от него. Сега градът има около 6 000 жители, които живеят в 1100 къщи. От тях 4 500 са турци, 1300 българи и около 200 души власи, погърчени мелничани, евреи и цигани. През града минават всяка година хиляди работници от Македония за България и пак се връщат назад. Тук трябва да се визират пашапортите.”⁸

Пограничното разположение на града дава основание да предполагаме, че Горна Джумая не е останала незабелязана от обектива на Чарлз Райдър Нобъл - авторът на първите документални кинокадри с български сюжети. Английският военен кореспондент на “Дейли Кройникъл”, представител на “Блек енд Уйт” документира своите пътува-

ния по българските земи през 1903 и 1904 г. Привлечен е от събитията около Илинденско-Преображенското въстание и прави опит за създаване на документален филм⁹.

В хрониката на въстанието Горна Джумая, Неврокоп и Мелник са вписани с всекидневни сражения, които са водили въстаниците при овладяването на Мелник. Възможно е Чарлз Нобъл да е заснел кадри в Горна Джумая, възстановяващи тези сражения. Бихме могли да предполагаме, че други кадри около Горна Джумая са отразявали въстаническите чети, отбраняващи бежанците.

Кинокадрите за въстанието са от есента на 1903 г. и са известни като «Македонска серия», която е видяна за първи път от лондонската публика през януари 1904 г.¹⁰ През пролетта на същата година Чарлз Нобъл е показвал в България кинематограми с изгледи от София и Рилския манастир, както и възстановените сцени с участници във въстанието. С тях е обиколил десетки градове на Северна, а после в Южна България. През лятото на 1904 година е обявено представление в салона на Офицерския клуб и в «Славянска беседа» в София. Тези първи киноснимки от България не са запазени или поне не са открити до днес въпреки многократно правените и продължаващи все още опити за тяхното намиране¹¹. Затова няма категоричен отговор за наличието на кинокарди от Горна Джумая, заснети от първия кинематографист на България - Чарлз Нобъл.

Сравнително малко на брой са достигналите до нас български документални кадри от началния период на родното ни кино - от 1911 г. до края на 1943 г. В картотеката на Българската национална филмотека и в достъпната в Интернет филмография са посочени общо 15 запазени до днес архивни кинодокументи.¹² Съдейки по техните заглавия и сюжети, вероятно Горна Джумая не е попаднала в обектива на кинокамерите. С близо 100 повече са незапазените български документални филми или техни части, създадени също в годините преди 1944 г. и описани в справочната филмография на филмотеката.¹³ И в техните заглавия името на град Горна Джумая не се среща. Възможно е обаче образът на града да се е вписал “анонимно” или покрай други теми да е заснет в кинолентите от посочения период. Така например, в кадрите от Първата световна война са попаднали освен Ниш и Скопие, също и Рупелското дефилене. Голяма е вероятността при придвижването на българските войски през 1916 г. към фронта да са заснети кадри и от долината на Струма около Горна Джумая.

Допълнителен и косвен източник на информация са рекламите и обявите в периодичния печат, по-сетнешните изследвания на българските историци на киното. През 1910 г. “Модерен театър” рекламира филма “Българска армия - изглед”. От пресата научаваме за още заглавия на късометражни филми, вероятно също български: “Столица София”,

“Български селски живот”, “София и околностите ѝ”, “Посещението на цар Фердинанд в Цетина”. Следва официалната хроника “Юбилейни тържества в Търново (1912 г.), “Погребението на Негово блаженство екзарх Йосиф I” (1915 г.) и т.н. И през 20-те и 30-те години не липсват заглавия от областта на документалните и хроникални български филми, рекламирани в пресата, но те не ни дават категорични основания да приемем, че са отразявали интересуваща ни град.

Няма еднозначен и категоричен отговор и по отношение на другия източник от същото време – ранните кинопрегледи, създавани и разпространявани епизодично от 1910 до 1941 г. Известно е, че първите кинопрегледи, показвани в България са “Пате-журнал”, предоставени от родината на кинематографа Франция (по-малко известна като родина на новия, появил се в началото на века киножанр – седмичния кинопреглед). На български език те са представяни с преведеното заглавие “Модерен вестник” или както пояснява тогавашната преса “Илюстрация към седмичните приключения в света”¹⁴. Тези кинопрегледи са проектирани от 1910 г. в киносалона на “Модерен театър”, а по-късно в следващия открит голям софийски киносалон “Одеон”, където се показват под името “Илюстрован вестник на Одеон”. Наред с “Пате-журнал” и в двата киносалона зрителите са гледали и други хроники, заснети от български оператори по време на Балканската, на Междусъюзническата и на Първата световна война. Кинохрониките от Първата световна война на изпратените на фронта оператори от “Модерен театър” са представяни като “Български военен журнал” през 1916 г. Не са запазени следи от него в Българската национална филмотека.

Като български отговор и аналог на европейските киножурнали се определят хроникалните кадри на учреденото в началото на 1919 г. Акционерно дружество “Луна”. Те също са проектирани в киносалона “Модерен театър” и са “припознавани” в литературата като поставили началото на българския седмичен кинопреглед. В тогавашната преса те са определени като “снимки от всички събития из политическия и обществен живот на България”. Дали образът на Горна Джумая е намерил място сред тях не можем да отговорим утвърдително. Преустановени са скоро след появата им и са последвани от нов краткотраен опит за възстановяване на тяхната периодичност през 30-те години. Също не са достигнали до нас.

Единственият съхранен в Националната филмотека кинопреглед от времето преди да започне редовното им създаване и излъчване в България от април 1941 г. е “Български кинопреглед” №1 от 1940 г., дело на АГФА-филм, Командитно дружество “Борис Иванов и Со”. В това 35 – милиметрово позитивното копие с обща дължина 188 метра са вплетени три сюжета от три града – празнична церемония в Мини Перник с участие на министъра на търговията, промишлеността и тру-

Емблемата на Фондация “Българско дело”, поставяна в началото на всеки кинопреглед до 9 септември 1944 г.

да Славчо Загоров и главния директор на мините инж. Ал. Спасов; Свиленград и празник на търговците в София с кадри от църквата “Св. Неделя”, БНБ, Военния клуб.

С посочените епизодични примери се изчерпва най-общо кратката предистория на опитите за “редовен” седмичен кинопреглед в България. Оскъдните данни с които разполагаме от периодичния печат, от поместените в него реклами и афиши не ни дават категорични данни за наличието на снимки от Горна Джумая сред тях. Дори и да е бил заснет един или друг сюжет, свързан с този град, до сега не е известен. Затова кинообразът на Горна Джумая до началото на 40-те години остава все още непознат за нас и същевременно отворен към бъдещи изследвания, находки, открития...

**Кои са първите запазени кинокадри с образа
на Горна Джумая?**

Преди да отговорим на този въпрос се налага да се опитаме да определим какво въщност представлява “седмичният кинопреглед”.

● Що е седмичен кинопреглед?

В речниците, стандартите, енциклопедичните справочници и в специализираната литература кинопрегледите се дефинират като оперативна киноинформация, като репортаж на актуални събития и факти от съвременния живот. Определят се и като седмични магазинни предавания от 10-15 минути с актуални кратки новини с изображения. Все по-често като отправен момент и контрапункт при определенията се посочва телевизията, телевизионният репортаж. В самото начало, през 1908 г. първите в света кинопрегледи на "Пате-фрер" имат по-различен характер и предназначение. В тях се събират филмови части, заснети в различни точки на света: военна хроника (1899-1902 Англо-бурската война); природни катализми – циклона в Галвестон (1900), земетресението в Сан Франциско (1906) и разбира се официална хроника – коронацията на Николай II (1902), както и встъпването в длъжност на американския президент Уилям Маккинли (1897) и погребението на британската кралица Виктория (1901 г.). Не липсват кадри с тържествен отенък, запечатали германския кайзер Вилхелм II. Затова първите кинопрегледи са по-скоро опит да се събере светът във фокуса на 300 метровото филмово издание чрез необичайното, любопитното, езотичното, далечното, чрез картина от природните бедствия, разбира се в съчетание и с официалната и тържествената хроника.

Тази схема се променя в годините, като за кинопрегледите постепенно се обособяват отделни и устойчиви тематични рубрики – външнополитически събития, вътрешен живот, (с акцент върху официалната хроника), културни прояви, спорт, портрет на градове, селища, културно-исторически обекти. Тематичното и структурно унифициране се съпровожда с промени, които засягат и времевата характеристика – скъсява се дистанцията между случващото се и неговото записване в кинопрегледа, а заедно с това намалява и интервалът между заснемането и неговото разпространение чрез кинопрегледа. Темите започват да звучат все по-актуално и да отразяват събития, които още не са отшумели. "Закъснението" в прожекциите на заснетото е с интервал само от една седмица и това позволява на прегледите да поемат ролята на информационни източници, които допълват, обогатяват и успешно конкурират печатните издания. Своеобразните новинарски емисии с кинообрази от "горещи" точки на външните и вътрешнополитически събития са предпочитани поради силата на образното въздействие, картиност, емоционалност и усещане за непосредствен досег до събитията и до случващото се. По правило кинопрегледите се създават от пропагандните структури, информационните министерства на съответната власт и затова представлят "новините" без да излизат извън съответстващата им идеологическа рамка. Прожектират се задължително преди главния филм. Отмират притиснати от телевизията и от нейните

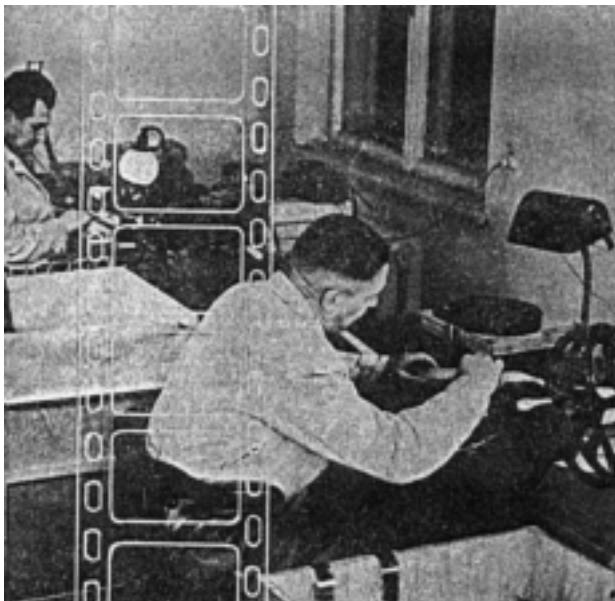
неоспорими възможности не само за по-бързо, но и за синхронно със събитието и едновременно за всички зрители информиране, достигащо до най-отдалечените места.

- Кога, къде и от кого се създават и прожектират българските седмични кинопрегледи?

Редовното излъчване на седмичните кинопрегледи в България започва от април 1941 г. и продължава почти без прекъсване до 1982 г.¹⁵. В хронологическите рамки на тези четиредесет години са създадени 2364 кинопрегледа, които всяка седмица събират в 10 минути актуалните събития и техния прочит съобразно пропагандните акценти на политическата система към която принадлежат и на която служат.

- “Българско дело” и “Отечествен кинопреглед”

Първоначално кинопрегледите носят емблемата и приемат името на Фондация “Българско дело”, в която се създават, разпространяват и съхраняват.¹⁶ Целта на Фондация “Българско дело” е определена в нотариалния акт за нейното откриване “...да способства за пропагандирането на българските държавни и народностни дела и стремежи, за да разкрива нашата ценност като здрава държава и единен творчески народ; да работи за пръскане националната просвета и насаждане гражданско добродетели; да помага за поддържане бодрия национален дух на народа”¹⁷. На тази цел се подчинява и образната пропаганда, провеждана постоянно и успешно чрез седмичните кинопрегледи. Така формулирана, тя остава в сила до закриването на фондациите през 1948 г. Затова, служейки на пропагандата или следвайки професионалния си рефлекс, създалите на българските кинопрегледи пресичат границата на 9.9.1944 г. само с няколкодневно преустановяване на излъчването, но не и на заснемането на събитията. Хрониката е непрекъсната, случващото се по това време е запечатано върху кинолентата от евакуирания в Панагюрище състав на Фондация “Българско дело”. Прожекциите са възстановени от 25 септември и седмичните кинопрегледи продължават в познатата и преди това рамка – политически живот, културни и спортни събития, но с акценти предимно върху вътрешнополитическите сюжети. За да се подчертава все пак необходимата разлика, кинопрегледът е преименуван от “Българско дело” на “Отечествен кинопреглед”. Под това ново име обаче кинопрегледът излиза в две паралелни поредици до края на календарната 1944 г. Едната продължава номерацията на стария кинопреглед, а другата започва символично от брой първи. Общото и в двете версии е, че във всеки преглед са вплетени обекти от старата кинохроника и нови обекти, снимани след 9 септември 1944 г. Разликата е в съотношението между старите и новите обекти. Така, в продължаващите поредната номе-

Монтажните маси в ателието на Фондация
“Българско дело”

рация 15 “стари комбинирани” кинопрегледи преобладават обекти, заснети от периода преди 9.9.1944 г. и обикновено сред тях само един сюжет е нов. И обратно, в 16-те прегледа знаково започващи от номер едно – т.е. “нови комбинирани”, повечето обекти са от новото време и отразяват първите стъпки след 9 септември, а само един е от старите прегледи на “Българско дело” и обикновено разкрива природни красоти, изгледи от градове в България¹⁸. И едните и

другите по същество са комбинирани прегледи с картини от двете различни епохи и символизират прехода¹⁹.

В цялата история на седмичните кинопрегледи Горна Джумая и Благоевград са представени със самостоятелни, нарочно заснети обекти и сюжети общо 49 пъти. Сред тях са първите известни ни запазени и до днес кинокадри за Горна Джумая.

«Да сънуваш кинопреглед означава, че ще си спомняш за отминали събития на яве»

Лицата и образът на Горна Джумая/Благоевград в седмичните кинопрегледи

Едва ли има по-подходящи източници от кинопрегледите за разпознаване, изучаване и показване лицата и образа на един град. За Горна Джумая това е в сила не само поради присъщите на кинолентите свойства да запечатват трайно “движещите се картини” и да създават образна представа, но и защото градът се радва на рано проявен и относително ритмичен и непрекъснат интерес. Градът е “позирал” пред камерата на операторите на кинопрегледа, (заснемащи събитията за кинопрегледа) от самото начало на българския седмичен кинопреглед през 1941 г. до 1980 – т.е. малко преди неговия залез през 1982 г.

Първите четири сюжета на Горна Джумая са заснети в интервала между 1941 и 1943 г. и са разпространявани в кинопрегледите “Българ-

Новата глава на кинопрегледа след 9 септември 1944 г.

ско дело". Останалите 45 се числят към "Отечествения преглед" и са хронологически разположени във времето от 1949 до 1980 г. включително. Всички кинопрегледи по темата са съхранени в Българската национална филмотека.

● Началото.

Първата половина на 40-те години.

**Първите сюжети и образи на Горна Джумая в
кинопрегледите
"Българско дело".**

Въпреки че първоначално в седмичиния кинопреглед с безспорно предимство се ползват градовете от новоприсъединените земи – Охрид, Пирот, Скопие, все пак Горна Джумая успява да преодолее конкуренцията и се появява на екрана още през 1941 г, т.е. в първата година на българския кинопреглед. Символен е и сюжетът на този първи кинопреглед за Горна Джумая защото представя **нов път** - откриването на железопътната линия Горна Джумая – Крупник. "...Път, който скоро ще свърже "сърцето на България с богатата Беломорска равнина."²⁰ Същевременно това е **пътят и на самия кинопреглед към града**, първият, началният, знаковият за югозападния град, в който горноджумайци най-вероятно виждат своя град и себе си за първи път.

Следващите три поредни кинообекти за Горна Джумая са от 1943

г. и са заснети при едно и също посещение на кинооператорите на Фондация „Българско дело“ във връзка с 40-годишнината от Илинденско-Преображенското въстание. Изльчени са в поредните седмични кинопрегледи №№ 107, 108 и 109. В първия от тях градът е представен чрез и пред **паметника на героите**, където се почитат падналите за свобода и независимост. Вторият също е с лице на **паметник – костница** и е „в памет на героите от войните за обединението на българския народ“.

Третият горноджумайски обект от 1943 г., който е заснет попътно и в „сянката“ на юбилейния повод, е различен. Съхранил е видимия **архитектурен образ на институциите на града, неговите улици и въвеждащата панорамна снимка**. Това е **обзорен, панорамен кинопреглед**, представящ **събирателния образ** на просперирация град с „гиздавия вид на улиците и постройките“, с неговите институции – читалището, гимназията, църквата, складовете за тютюн. От тази официалност не е отпаднал при монтажа случайно преминаващият през площада горноджумайски гражданин, възседнал своею магаренце. Дикторският текст от кинопрегледа поставя ударението върху невидимата от кинолентата „слава на минералните извори“, както и върху „бързия напредък“, „засиленото тютюнопроизводство като доходносен поминък“, „благосъстоянието, богатството“ и разбира се – „славното минало“ на Горна Джумая.

В този преглед образът на Горна Джумая е делничен и най-близък до представата за всекидневния градски начин на живот.

До края на българския седмичен кинопреглед през 80-те години този образ няма да се повтори никога вече. И макар че в него не разпознаваме лицето на гражданите на Горна Джумая (с изключение на самотния притежател на магаренцето), той ще се окаже по-одушевен от преднамерено търсените човешки образи и портрети през следващите десетилетия. Дори и в разказа от 1975 г., посветен изцяло на „хората като най-голямото богатство на града“²¹, се натрапва по-отчетливо и режисьорската намеса и монтажът, а с тях се отдалечава автентичността на образите.

● Втората половина на 40-те години.

„Отечествен кинопреглед“. Първият и последен „социалистически“ образ на Горна Джумая в него.

Няма съмнение, че кинообразът на един град не се свежда само до механично, пряко и черно-бяло заснемане на случващото се върху кинолентата. И че обективът на камерата не гарантира 100 % обективност на заснетото. Преминаващата през обектива действителност се пречупва в субективния поглед на оператора. От своя страна той е ограничен в идеологическата, пропагандната рамка, изначално пристъща на кинопрегледите като жанр. Неизбежно е съобразяването с различ-

ни фактори, сред които е и политическата промяна настъпила след 9.9.1944 г. Влият и киноинституционалните реформи, и кадровият ресурс, чрез новите - стари автори: редактори, оператори, монтажисти и т.н. Затова кинопрегледите продължават да се създават без прекъсване и пресичат границата от средата на 40-те години с видима приемственост, но същевременно и с промени, симетрични на съответната власт и историческа епоха.

През тази граница без съмнение се пречупва и отразеният образ на град Горна Джумая, неговите лица – хора, паметници, символи. Това обаче се случва значително по-късно отколкото за други градове, след продължително затишие, нарушено едва в края на 40-те години. Горна Джумая излиза на новата историческа сцена на кинопрегледите през 1949 г. Това е първата и последна Горна Джумая в кинопрегледите след 9.9.1944 г.; първата и последна Горна Джумая в отечествения кинопреглед. Сюжетът с който градът се показва (ако впрочем и при неговия “дебют” през 1941 г.) отново е **път**. **Път**, който се строи по шосето Бистрица - Горна Джумая и който по думите на диктора, “е с голямо значение за този край”. И тъй като строящият се **път** е от другата страна на разделната дата 9.9.1944 г., той се определя като отечественофронтовски и се измерва с нови мерни единици - с петилетни планове. В биографичния кинообраз на града това е **пътят**, който символизира последното пътуване до Горна Джумая. От следващия кинопреглед югозападният град ще бъде разпознаван под **новото си име - Благоевград**.

Елена Димитрова и Блага Малева по време на монтаж

- От 50-те години и след тях до 1980 г.

**Ново име, “стар град”, нов образ в новия
“Отечествен кинопреглед”**

Първият кинопреглед за Благоевград

Преименуването е първия повод от 50-те години, довел операторите на седмичния кинопреглед в града със задача да заснемат тържествения ритуал, състоял се на 7 май 1950 г. Затова в този кинопреглед от 1950 г. лицата на града са предимно официални – партийни и правителствени ръководители. Вълко Червенков, Антон Евтимов, Райко Дамянов, Добри Бодуров. Тук **образът на града е ритуал**. Ролята, която е отредена на “гражданите на Горна Джумая” според диктора е да “посрещнат представителите на правителството и партията, начело с Вълко Червенков”. Като “трудещи се от единствения свободен край на Македония (горноджумайските жители) обещават да работят, да се борят и побеждават така, както работиха, бореха се и побеждаваха другарите Благоев и Димитров”. И в самия край на кинопрегледа, когато идва ред на тържественото преименуване, дикторът одушевява “стария революционен град, който с гордост приема името на основателя на социалистическото движение **Димитър Благоев**”. Ролите са раздадени, поради което не хората и не гражданите, а градът сам приема новото си име.

С ритуала всъщност започва кинобиографията на познатия ни град, назоваващ се вече Благоевград. Този преглед поставя началото на втория, по-дълъг период в историята на кинопрегледите за югозападния град. По-голям е и броят на създадените за него кинодокументи – общо 44 кинообекта от и за следващите 30 години.

- **Образът на Благоевград според
отечествения кинопреглед (1950-1980)**

Тези 44 части от прегледи представлят Благоевград, видян и преочупен през обектива и погледа на оператора на отечествения седмичен кинопреглед. В кинообраза на града са вплетени теми и сюжети, които обобщено и условно ще опитаме да разкрием с помощта на 11 ключови думи:

“Юбилеен повод”; “Поминък”; “Лицата на града”; “Заводите”; “Очерк за града”; “Новост”; “Ритуал на откриване”; “Духовен живот”; “Символите на властта”; “Децата на града”; “Строящият се град”.

Тази подредба на тематичните акценти от кинопрегледите за Благоевград не е подчинена на логическите правила за класификация. Не е търсена и не се показва йерархичност между тях. Тя е опит за разказване на многоликия кинообраз на града с помощта на избрани, или по-скоро откроили се знакови и повтарящи се сюжети и теми, определени за краткост като ключови думи. Самите ключови думи следват в низ-

ходящ ред броя на кинопрегледите, в които те са представени. Анализът на съществуващите между тях връзки и зависимости не е проведен в дълбочина в настоящия текст и е предстоящ.

1. Статистиката е неоспорима - най-често операторите на кинопрегледа са удостоявали с вниманието си Благоевград по **юбилейни поводи – седем пъти от 1950 до 1980 г.** Затова те оглавяват представянето на тематичните акценти в кинопрегледите.

- за 50-годишнината от гибелта на Яне Сандански (1965);
- за 80-годишнината на Людмил Стоянов (1968),
- за 50-годишнината на Театъра на Благоевград (1969),
- за 80-годишнината на Владимир Поптомов (1970);
- за 90-годишнината на Солунската гимназия (1970)
- за 20-годишнината на Априлския пленум - очерк за Благоевград (1976)

- за 100-годишнината от Кресненско-Разложкото въстание (1978);

Пет от тези годишнини са за рождени дати на хора и институции; една измерва времето от смъртта на Яне Сандански и попада в характеристиката на Благоевград, заради речта, произнесена от секретаря на ОК на БКП на Благоевград Кр. Тричков; една е за историческото събитие Кресненско-Разложко въстание и една за определяното като знаково събитие от биографията на комунистическата партия – годишнина от пленума през април 1956 г.

2. На поминъка на града са посветени пет от обектите на кинопрегледите. През 50-те години - два от тях са за **тютюна** – високите добиви, в резултат на прилагането на съветската агротехника и най-големия в страната модерен завод за ферментация на тютюна. 60-те години са представени със строящите се оранжерии за ранни зеленчуци и с **памукотекстилното производство и дървопреработвателната промишленост**. 70-те години акцентът е **рибното стопанство** в Благоевград с филиалите в Сандански и Рилския манастир.

3. В отечествените кинопрегледи се отклояват четири “лица” на града:

- **майка-героиня** (през 1965) - това е баба Петра Дерменджиева, майка на 10 деца, които впоследствие стават антифашисти;
- **писателят** (през 1968) – 80-годишният Людмил Стоянов е лицето на града
- **политическото лице** (през 1970) – е на 80-годишния Владимир Поптомов
- **учителят** (през 1972) – лицето на града е Филип Стойчев, представен чрез музея в неговия дом със 100 направени от него макети на стари къщи и улици.

4. Четири пъти “главен герой” и център на сюжета в кинопрегледите за Благоевград е **Заводът**

-1956 - най-големият в страната модерен завод за ферментация на тютюна.;

- 1963 – дървопреработвателният завод, работещ изцяло за чужбина;

- 1971 – заводите са два: нов пивоварен и модерен хлебозавод;

-1975 – заводът за измервателни инструменти и уреди - единственото специализирано предприятие в тази област в страната.

5. Четири пъти образът на Благоевград е разказан чрез картина и звук и е оформлен като очерк за града:

- Първият очерк е от 1969 и е посветен на откриването на паметника на Димитър Благоев. Затова акцент в него е митингът и разбира се официалните слова при откриването на паметника на патрона на града;

- Вторият е от 1971 и също е събрали висши функционери на БКП и правителствени дейци. Поводът е VI Окръжна отчетно-изборна конференция на Окръжната партийна организация в Благоевград;

- Третият очерк (1975) е жив разказ като в него се чуват гласовете на жители на града. Акцентите са по темата за младежта и нейното трудово ежедневие. Дикторският текст само обобщава в края: "Разказахме ви за Благоевградски окръг, за неговото най-голямо богатство - хората. Благоевградски окръг, за успехите на трудещите се в изграждането на социалистическото общество".

- И четвъртият, последен за Благоевград очерк е от 1976 и е посветен на годишнината от Априлския пленум на комунистическата партия.

6. За отечествения кинопреглед ритуалът на откриването е заснет четири пъти в Благоевград – 1955, 1956, 1969 и 1970 г. Откриват се паметници. Първо е паметникът на Гоце Делчев, следва паметникът на Вл. Поптомов, после на патрона на града Димитър Благоев и накрая са "героите от Горноджумайския партизански отряд".

7. Властта в града е показвана по-отчетливо, изведена в заглавието на кинопрегледите **четири пъти**. В началото (50-те години) тя е изразена чрез успешните **избори** (1952 и 1957 г.). След "блестящата изборна победа" през 1952 г., илюстрирана с директния запис на Вълко Червенков, с гласуването на "стария македонски деятели Андон Косев и на секретаря на Окръжния комитет на БКП в Благоевград Борис Вапцаров" идва ред на изборите от 1957 г. В поредица от кинопрегледи тези избори за народни представители се представят в различни градове и села в страната (София, с. Студеница, Коларовградско, с. Баня, Разложко, Севлиево, Бяла Слатина, Търново, с. Дълбоки Извор, Първомайско, в планинската гранична застава Беласица, военното летище Кумарница, ВЕЦ - Батак и т.н.). Репортажът от Благоевград е малка част от цялостното, общо показване на предизборна България.

През следващите две десетилетия **властта** се явява под формата на "Съкъп гост" на града - Тодор Живков (1964 и 1978 г.). Повод за

първото посещение е връчването на преходното червено знаме на Благоевградски окръг – национален първенец за 1963 г. Посрещнат е на градския стадион. Второто посещение е за рождения ден на патрона на града – Димитър Благоев и отново градът посреща “скъпия гост” с митинг на стадиона.

8. В духовната сфера. Като изключим запазената марка на града - фестиваля на политическата песен “Ален мак” – три пъти удостояван с вниманието на операторите на седмичния кинопреглед (1975, 1976, 1978), има още няколко теми, които разкриват културния облик на Благоевград. **Една от тях е за етнографската изложба**, в която се показват костюмите и битът през вековете, достигайки до модните облекла на Центъра за нови стоки и мода от 60-те години. Също през 1966 г. е показан манифестиращият град в **дения на книгата**. Към този период се отнася и честването на полувековния юбилей на драматичния **театър**, довел в града операторите на отечествения кинопреглед. Специално се отбележва и **денят на детето**, като в прегледа от 1966 г. са събрани репортажите за Хасково и Благоевград. 70-те години са откроени със **седмицата на книгата** и изкуството за деца и юноши. Просветното и учебното дело е показано в прегледа за **Солунската гимназия** и нейния 90-годишен юбилей. И друго отличително събитие, което намира място в седмичните новини е първият **студентски празник** в новооткрития **филиал на Софийския университет** “Климент Охридски” в Благоевград, показан по-скоро като обикновен учебен делник. Двете лица, излезли от анонимност в темата на духовния облик на града са на учителя Филип Стойчев, но представен чрез своето хоби – домашната музейна сбирка с макети на стари къщи. Второто лице е на **писателя Людмил Стоянов** при тържественото отбелязване на неговия 80-годишен юбилей. И накрая е ансамбъл “Пирин” – (другата запазена марка на града) при награждаването му с орден Георги Димитров“.

9. Новост привлича вниманието на кинооператорите в Благоевград три пъти в цялата история на седмичния кинопреглед. Две от новите неща се случват през 60-те години и са в културното поле – построен е нов кинокомплекс (1963 г.) и нов драматичен театър (1967 г.). През 70-те години нови са двата завода в Пиринския край – пивоварният и модерният хлебозавод.

Веднъж новостта е повишена в степен “уникалност”. Действието също се развива през 70-те години. Репортажът е за «дейността на трудовите хора в Завода за измервателни инструменти и уреди - единственото специализирано предприятие в тази област у нас».

10. Децата на Благоевград са герои на **два пъти** в кинопрегледите – през 1960 г. по повод международния ден на детето и през 1973 на седмицата на книгата и изкуствата за деца и юноши. Акцентите и в двете “роли”, които те изпълняват са върху надеждите и очакванията,

които се възлагат на тях – да станат шампиони и “да обикват доброто, да мразят лошото, да се борят за правдата, да порицават лъжата и грозното”... Децата на Благоевград играят роли, облечени в костюми от детски приказки, но “представлението” е за техните родители, баби, дядовци, за възрастните зрители на седмичния преглед в страната.

11. Строящият се град е специално откроен веднъж, през 1960 г. Показан е строежът на текстилния завод, новото средно училище, но и светлите жилищните домове. Двете страни – промишлено и гражданско строителство.

Символично в началото на кинопортрета на Благоевград е преименуването на града, а в последния кинопреглед се връчва орден за заслуги на емблематичния ансамбъл “Пирин”. В продължилия 30 години седмичен отечествен кинопреглед за югозападния град са вплетени кинообекти и сюжети, които показват неговите политически пристрастия, духовен облик, поминъка на гражданите. По-невидимо е останало обикновеното, неофициално, нередактирано ежедневие на благоевградчани. Липсва и площадът на Благоевград като символ на официалното градско пространство, като място на града. Изключение е ритуалът по преименуването, състоял се пред кметството. И въпреки че местата са подвижни и се променят в зависимост от конкретните събития и поводи, все пак повтарящото се място на Благоевград е градският стадион. Там е посрещан и “скъпият гост”, там са тържествените чествания, митингите, детските празници.

Количествена и честотна характеристика на обектите за Горна Джумая/ Благоевград в седмичните кинопрегледи (1941-1980)

От значение за по-цялостното разкриване образа и лицата на Горна Джумая и на Благоевград в седмичния кинопреглед е не само общият брой на заснетите обекти за града, но и това как се разпределят те в рамките на отделните години. Затова към представените до тук тематични и съдържателни характеристики, показващи 49-те обекти (кинодокументи) е полезно да добавим и други, по-детайлни количествени параметри. Проследяването на отделните обекти за Горна Джумая/Благоевград по десетилетия може да се представи в табличен вид както следва:

5/40-те		1941		1943/3					1949
8/50-те	1950		1952(2)	1953		1955	1956/2	1957	1959
16/60-те	1960/2		1962/2	1963/2	1964	1965/2	1966/2	1967	1968
18/70-те	1970/4	1971/3	1972	1973		1975/3	1976/3	1977	1978/2
1/80-те	1980								

През 40-те години Горна Джумая е показана чрез пет обекта в три

кинопрегледа и в **две** исторически епохи, разделени от 9.9.1944 г. Образът на Горна Джумая е заснет и запазен за три от **десетте възможни** години на четвъртото десетилетие. Две от тях – 1941 и 1943 са не само от **първата** половина на 40-те години, но и времето на седмичния кинопреглед “Българско дело”, създаван в едноименната фондация. Последен от това четиридесетилетие е кинопрегледът от 1949 г., който е създаден и излъчен като “Отечествен кинопреглед” 5 години след 9-септемврийските събития. Той е първият и същевременно последният преглед за Горна Джумая на Държавното предприятие “Българска кинематография” (наследник и правоприемник на ликвидираната през 1948 г. със Закона за кинематографията Фондация “Българско дело”).

През 50-те години **Благоевград** е представен чрез **девет** обекта в **седем** от възможните десет години – 1950, 1952, 1953, 1955, 1956 (два), 1957 и 1959 г. Липсват кинопрегледи за две години от първата половина на десетилетието (1951 и 1954) и една от втората (1958).

През 60-те години **Благоевград** е заснет и показван в кинопрегледа в **девет** от десетте възможни години с шестнадесет обекта - 1960 (два); 1962 (два); 1963 (два); 1964; 1965 (два); 1966 (два); 1967; 1968; 1969 (три). Липсва образ на града единствено от 1961 г. Това е най-плътно филмираното в кинопрегледите десетилетие на Благоевград.

През 70-те години за **Благоевград** са създадени максимален брой обекти – общо **осемнадесет**, разположени в **седем** от десетте възможни години - 1970 (четири); 1971 (три); 1972; 1973; 1975 (три); 1976(два); 1978 (два). Липсва образ на града от 1974, 1977 и 1979 г.

И на края през 80-те години образът на **Благоевград** е събран в **един** единствен обект от преглед с юбилеен повод за ансамбъл “Пирин”. Заснет е през 1980 г. (една от трите възможни години до залеза на седмичния кинопреглед в България).

Честотната характеристика показва, че 70-те години са върхови по отношение на броя на заснетите кинообекти за Благоевград (18), а максимална редултарност на киносюжетите от и за Благоевград е постигната през 60-те години, когато седмичният кинопреглед е пропуснат само веднъж през 1961 г.

Документална публикация на текстовете, озвучаващи кинопрегледите за Горна Джумая / Благоевград (1941-1980)²²

И ако при определянето на тематичните акценти и при подредбата на ключовите думи за кинокадрите с Горна Джумая/ Благоевград е възможна субективност, известна зависимост и дори емоционална пристрастност, то при избора да публикуваме гласа на кинопрегледите рискува субективизъм и повлияване е значително по-малък. “Гласът на кинопрегледа” – това е гласът на диктора, четящ текста, който

съпровожда всеки отделен обект в кинопрегледа. Специално съставяни тези текстове озвучават кинообразите и същевременно заглушават, скриват автентичните думи, звуци, шумове. Тяхното основно предназначение е да пояснят, допълнят или дори да засилят въздействието на кинокартините. Понякога на тези думи се възлагат очаквания за по-силно внушение дори и от визуалното²³. Останалите елементи на озвучаването – музика, шумови ефекти, паузи също имат запазено място в кинопрегледа. Тяхната роля само на пръв поглед изглежда поддържаща. В настоящата публикация тези допълнения няма да бъдат специално изследвани и коментирани. Вниманието изцяло е насочено към гласа на кинопрегледите и към единствената възможна писмена форма на тяхното представяне – чрез публикуване на текстовете.

Това неординарно решение за обнародване гласа на кинодокументие се осъществява чрез съблудаване на общовалидните за писмените извори археографски правила и методически указания.

Съхранените в националната филмотека 49 кинопрегледи, съдържащи обекти за Горна Джумая /

Благоевград, са записани на кинолента с различно качество и степен на запазеност на картина и звука. По проект на специалност История в Югозападния университет бяха направени дигитални копия на 32 от тях. Така се положиха основите на аудиовизуалния електронен архив на града. Те се съхраняват и прожектират в Мултимедийната зала по историческа информатика и компютърна архивистика в университета. Прилагат се в обучението по история и архивистика. Подпомагат изучаването на местната история. Дикторските слова на тези 32 разказа за Горна Джумая / Благоевград бяха прослушани и записани върху хартиен носител в текстова форма. Те се публикуват цялостно, така както са в оригиналните кинопрегледи. За тях са добавени, където това беше възможно да се установи, имената на авторите – редактори, режисьори, оператори, музикални

Говорителката пред микрофона в студиото на „Българско дело“

редактори. Посочени са също така и метрите кинолента за всеки обект, за който тези данни бяха установни. В публикацията са добавени също така анотации или определения за същите обекти от кинопрегледи, извлечени от филмографиите на Българската национална филмотека. В настоящата публикация заглавията на тези 32 описания са подчертани. По този начин се открояват от останалите 17 кинопрегледа, които все още не са дигитализирани. Техните описания са съставени въз основа на документалните картони и на другите справочници в националната филмотека. Най-често те повтарят съществуващите заглавия или анотации, без каквато и да било намеса. Някои уточнения станаха възможни с помощта на издирени архивни документи от фондове в Централния държавен архив и на документи, които са останали от деловодството на Фондация "Българско дело" в Българската национална филмотека.

Разликата между оригиналните дикторски текстове и извлечени от справочници анотации е постигната както чрез споменатото вече подчертаване на заглавията, така и чрез различните шрифтове. В документалната публикация са запазени идентифициращите кодове (исковите данни) на кинопрегледите, така както те са обозначени във филмотеката - изразени чрез поредния номер на кинопрегледа за съответната година и самата година. Систематизирането на кинопрегледите е по хронологичен признак, като при наличие на няколко обекта в рамките на една година, те са разположени също в хронологична последователност.

В стремежа си да запазим автентичността на извора, поместваме текстовете във вида, в който са записани върху филмовата лента, без осъвременяване, запазвайки и диалектните форми. В няколко от

Кадри от кинопрегледи, "Българско дело", 1941 г.

кинопрегледите, които съдържат интервюта и текст на песни, пиеци и други директни записи, те са откроени от дикторския текст чрез различни шрифтове и са поставени в кавички.

На места към текстовете са направени уточнения чрез пояснителни бележки под линия.

Напълно разбираеми са затрудненията, които изпитваме при определянето на този непознат жанр – публикуване на гласа на кинопрегледите за Горна Джумая и Благоевград. Очевидна е спецификата, която го извежда в страни от класическите архивини норми на публикуване. С известна условност бихме могли да го определим като тематична документална презентация на текстовете, озвучавали кинопрегледите за Горна Джумая/Благоевград.

“Разположена в долината на Струма, Горна Джумая се радва на бърз напредък, който личи от гиздавия вид на улиците”

“Гласът” на Горна Джумая / Благоевград от седмичните кинопрегледи

I.”Българско дело” (1941-1943 г.)

1. Кинопреглед “Българско дело” 14/1941 г.²⁴

На 9 октомври се откри железопътната линия Горна Джумая – Крупник по долината на река Струма. По този случай на всички гари се състояха скромни тържества. Българската държава строи железопътни линии и пътища, свързва различни краища на страната и повдига благосъстоянието на народа. Скоро новата линия ще свърже сърцето на България с богатата Беломорска равнина.

На всяка гара местното население се е стекло масово, за да присъства на откриването на линията.

2.Кинопреглед “Българско дело” 107/1943²⁵

Както във всички градове на България, и в Горна Джумая се отпразнува тържествено годишнината от Илинденското въстание. В присъствието на множество народ се почете паметта на героите, паднали за свобода и независимост. Председателят на Илинденската организация отдава почит към тези, които създадоха Илинденската епopeя.

Илинден на 1903 година ще остане незабравима дата в историята на вековните борби за обединение на българския народ. Пред паметника на героите множеството венци показват колко дълбоко и всеотдайно българинът почита тези, които са жертвали себе си за благото на родината.

3. Кинопреглед “Българско дело” 108/1943

При Горна Джумая стана освещаването на костницата-паметник в памет на героите от войните за обединението на българския народ. Тук са прибрани мъченическите кости на 17 офицери, 35 подофицири и 528 воиници, паднали за родината през миналите войни.

I...край обединена България...²⁶

Тяхната памет ще живее вечно в душите на всички българи. Множество венци изразяват дълбоката почит към героите-мъченици за славата на Родината.

Този паметник ще напомня, че “тоз, който падне в бой за свобода, той не умира”.

4. Кинопреглед “Българско дело” 109/1943

Разположен в Горноджумайското поле в долината на Струма, град Горна Джумая се слави колкото със своите топли минерални извори, толкова и със своето засилено тютюнопроизводство. Благодарение на този доходносен поминък градът се радва на бърз напредък, който личи от гиздавия вид на улиците и постройките.

Градското читалище, гимназията, черквата, болницата и множеството складове за тютюн са големи постройки, които говорят за благосъстояние и богатство. Хубавият паметник сред града напомня за славното минало на Горна Джумая.

II. “Отечествен кинопреглед” (1949-1980)

5. Отечествен кинопреглед 223/1949

Младежта от Пиринския край поднесе в дар на републиката шосето – Бистрица – Горна Джумая. Пътят е от голямо значение за този край. Преходното трудово знаме на Националния съвет на Отечествения фронт е връчено на четвъртата войнишка смяна, обявена за национален първенец. С такава младеж, с такава работническа класа, с такъв ентузиазъм, трудови успехи и готовност за героичното строителство можем да бъдем сигурни в изпълнението и преизпълнението на петгодишния ни стопански план.

Връчване знаме на бригада-първенец. Откриване шосето Бистрица-Благоевград.

11 м.

6. Отечествен кинопреглед 291/1950. Преименуване на града

7 май 1950 година. Гражданите на Горна Джумая посрещнат представителите на правителството и партията, начело с другаря Вълко Червенков, дошли за тържественото преименуване на града на името на Димитър Благоев. Другарят Антон Евтимов – председател на Народ-

ния съвет открива тържествения митинг. Трудещите се от единствения свободен край на Македония обещават да работят, да се борят и побеждават така, както работиха, бореха се и побеждаваха другарите Благоев и Димитров. Старият революционен град с гордост приема името на основателя на революционното социалистическо движение у нас – Димитър Благоев (Дядото).

Поднесоха приветствия: другарят Райко Дамянов, другарят Добри Бодуров. На трибуната другарят - Вълко Червенков. Любимият председател на Министерския съвет сред ликуващия народ... ”

25 май 1950 г.

24 м.

7. Отечествен кинопреглед 411/1952. Бране на тютюн в полето

Какво огромно богатство са тези ароматни тютюневи листа, грижливо отгледани от кооператорите в ТКЗС “Г. Димитров” – Благоевград. Девойките от бригадата на Веска Панчева са в съревнование с другите бригади. Не бива да се губи нито минута. Тютюнът е вече узрял, цветтът се кърши, за да станат листата по-сочни и да се концентрира повече никотин. Носителят на ордена “Г. Димитров” Симеон Урдарски обменя своя опит с бригадира Иван Ефимов. При низането сръчните кооператорки сортират листата по големина и зрялост, без да сбиват низите. Под лъчите на жаркото слънце, тютюнът бързо съхне. Златеят ароматните никотинови листа. Баба София Кулева е радостна, че и тази година, чрез внедряване на съветската агротехника в тютюнопроизводството добивите са високи: кооператорите от ТКЗС “Г. Димитров” в Благоевград получиха повече от 155 кг. тютюн на декар.

8. Отечествен кинопреглед 426/1952. Блестяща изборна победа (без звук)²⁷

Директен запис на др. Червенков.

Благоевград... Старият македонски деятели дядо Андон Косев, подкрепен от Борис Вапцаров – секретар на Окръжния комитет на Партията в Благоевград и брат на поета Вапцаров – също се упъти към урната. Защото всеки глас на Партията е удар срещу врага...

Населението от Пиринския край отговори на провокациите на Тито-колишевата банда със съкрушителен изборен резултат. То доказва още веднъж, че стои като гранитна стена на границата между двата свята, така както стои на своя пост на южната граница героят, който не веднъж е отбивал провокациите на гръцките монархо-фашисти и авантюристи.

27 декември 1952 г.

30 м.

9. Отечествен кинопреглед 442/1953. ТКЗС “Г. Димитров” – Благоевград

Колективът на стопанството излезе с призив към всички тютюнопроизводители в страната за получаване високи добиви. Председателят на стопанството Христо Кастрев прочете призыва-обещание: от 4-5 дка стопанствата ще получат по 200 кг. тютюн, а от 6 дка по 250 кг.

Много кооператори поеха лични и колективни обещания за радост и заможен живот в кооператива ще работят още по-сърцато. Младежкото звено, каза Надка Сотирова, ще получи от 8 дка по 180 кг тютюн.

Др. Борис Вапцаров секретар на ОК на Партията на сърчи кооператорите в тяхното патриотично начинание.

Отглеждането на висококачествен тютюнев разсад е първата грижа на кооператорите. Агрономът Веселин Манолов е винаги сред кооператорите и им оказва конкретна помощ. Подхранването на младата разсад с минерални торове осигурява бързото му развитие. Торовата покривка задържа влагата и предпазва от образуването на кора при поливането. Тютюнопроизводителите от цялата страна – на борба за високи добиви.

Благоевград – изглед от града. Събрание в ТКЗС “Г.Димитров”, поемане на обещание за по-високи добиви на тютюн. Говори Борис Вапцаров. Агрономът Веселин Манолов. Наторяване на тютюнев разсад.

Редактор: Жак Шемтов

Оператор: Б. Шарланджиев

Монтаж: Маргарита Кацева

Муз.оформление: Нора Калпакчиева

10. Отечествен кинопреглед 32/1955

Благоевград.

В деня на Илинденското въстание тук бе открит паметник на Гоце Делчев. Безсмъртни ще останат словата на Гоце: “Аз разбирам свeta единствено като поле за културно съревнование между народите.”

Населението в Пиринския край вечно ще помни легендарния герой, паднал за свободата на народа.

Режисьор: В. Янчев

Редактор: Емил Хершкович

Монтаж: Шарлота Бек, А. Балсамаджиева

11. Отечествен кинопреглед 7/1956. Завод за ферментация на тютюна в Благоевград

В Благоевград работи най-големият в страната модерен завод за ферментация на тютюна. Манипулационният цех. Тютютневите листа минават през щателна проверка и се разпределят по клас. От опита на орденоносцата Надежда Иванова се учат младите тютюноработници.

нички. Тютюнът машинно се обезпрашава, балира и постъпва в камерите за ферментация, където нужната влажност и топлина се поддържат със специални климатични инсталации. В модерно обзаведение завод вместо за 3 месеца ферментацията става за 7 - 8 дни. Тютюнът е готов за износ. Срещу него в страната ще бъдат внесени нови машини и съоръжения.

Редактор: Д. Миланов

Оператор: Б. Шарланджиев

23 м.

12. Отечествен кинопреглед 23/1956. Откриване на паметника на Владимир Поптомов²⁸.

Полагане на венци.

Режисьор: Димко Захариев

Редактор: Ст. Етърски

Оператор: колектив

13. Отечествен кинопреглед 50/1957. Предизборни събрания.

София. Говори ген.майор Здравко Георгиев. Благоевград. Говори Емил Браковски. Ардино – кандидатът Рустем Руфатов в разговор със сънародниците си българомохамедани.

Редактор: Стефан Чолаков

Оператор: Ж. Русев

14 декември 1957 г.

7,20 м.

14. Отечествен кинопреглед 34/22-08.1959.

Среща на бивши партизани в Рила – местността “Тъпанете” - ОП над Благоевград. Тържество. Говори Дончо Лисийски – политкомисар на Горноджумайския партизански отряд. Полковник Гръменов разказва спомени.

Редактор: Стефан Чомаков

Оператор Б.Шарланджиев

25,90 м.

15. Отечествен кинопреглед 11/12.03.1960

Благоевград

В мирно строителство в Благоевград се изпращат последните зимни дни. Тук ще израсне големият текстулен завод “Гоце Делчев”. 1200 работници и работнички ще работят в слънчевите зали на завода. Младежката комсомолска бригада участва в строежа на ново средно училище. Колективът даде обещание да снижи с 10% себестойността, да предаде обекта два месеца предсрочно. А за трудещите се в Благоев-

град, народната власт изгражда светли жилищни домове.

Благоевград в строеж. Хотелът Благоевград. Строителство на завода "Г. Делчев". Ново средно училище. Светли жилищни домове.

Редактор: Емил Хершкович

Режисьор: Вили Румп

Оператор: С. Биджеранов

28 м.

16. Отечествен кинопреглед 28/1960

Цялата страна празнува международния ден на детето.

По улиците на Хасково днес върви една мила вълнуваща манифестация. Манифестанти са най-малките. Нашата радост и надежда. За тях за нашите деца за тяхното мирно щастливо безоблачно детство са всичките ни грижи и дела. Тук се проявяват бъдещи артисти.

А в Благоевград, на този ден децата са завзели стадиона. Техни са и трибуните, тяхен е и теренът. Едно вълнуващо състезание. Може би тук ще се роди някой шампион...

Международен ден на детето в Благоевград. Стадионът. Вълнуващо състезание. Деца с велосипеди.

Редактор: Свобода Трайкова

Режисьор: Вили Румп

Оператор: Д. Буцев

13 м.

17. Отечествен кинопреглед 12/1962. Ранно зеленчукопроизводство в Благоевград

Кооперативното стопанство "Георги Димитров" строи 40 дка слънчеви оранжерии. Тук ще се произвеждат зеленчуци за износ.

Режисьор Петър Пенчев

Редактор: Свобода Трайкова

Оператори (на всички обекти в кинопрегледа): Ив. Терзиев, Ил. Китанов, Д. Панчев, Хр. Монински, Ив. Пръвчев, Б. Шарланджиев, Ст. Босев

Монтаж: Нелли Тасева

18. Отечествен кинопреглед 27/1962. Памукотекстилен комбинат "Г. Делчев" в Благоевград работи без дотации

Благоевград. Младият колектив на Памукотекстилния комбинат "Гоце Делчев" работи по новому, по комунистически. Много тъкачки надминаха републиканска норма и вместо 14 обслужват по 18 и 20 стана. Високата производителност на труда, борбата за икономии и от-

личното качество се увенчаха с успех. Отзововайки се на призыва на партията, колективът реши да се откаже от държавни дотации.

За първото полугодие вместо планова загуба от 10 хиляди лева, комбинатът реализира 72 хиляди лева печалба.

Текстилците от текстилния комбинат "Г. Делчев" работят по комунистически, отзовавайки се на призыва на партията. Колективът на завода реши да се откаже от държавните дотации. Вместо загуби заводът реализира 72 хил. лв. печалби.

Режисьор: П. Пенчев

Редактор: М. Павлова

Оператори (на всички обекти в прегледа): Ив. Терзиев, Ил. Китанов, Петров, Струмски, Златанов, Данов

Монтаж: Ан. Иванова

Муз. Оформител: Р. Ковачев

31 м.

19. Отечествен кинопреглед 50/1963 . Нов кинокомплекс в Благоевград

В Благоевград е пред завършване модерен кинокомплекс: летен кинотеатър, малък салон за всекидневни прожекции и голям салон с 800 места и широк еcran. С амфитеатралното разположение на столовете и отличната акустика, киносалоните ще дават възможност на трудещите се от Благоевград да прекарват приятни часове на отмора и опознаване с героите на хубавите филми.

Снимки на кинокомплекса.

Редактор: Стоян Етърски

Режисьор: П. Пенчев

23 м.

20. Отечествен кинопреглед 51/1963. Дървопреработвателен завод в Благоевград

Завод "Димо Хаджидимов" – Благоевград е едно от членните предприятия на нашата дървопреработваща промишленост. Задружният колектив на завода изпълни предсрочно годишния си план с отлично качество и намалена себестойност. Висококачественият фунрир е ценен и търсен на външния пазар. Тук за пръв път у нас е въведено производството на шперплат с чамов пълнеж за радио и телевизионни кутии. Цялото производство на завода е предназначено за износ в много европейски, африкански и азиатски страни.

Моменти от трудовия процес в завода, който работи само за износ.

Редактор: Емил Херкович

Оператори: Илия Китанов, Борис Ефремов,

Георги Дуров, Сами Биджеранов

Режисьор: П.Пенчев
41 м.

21. Отечествен кинопреглед 29/1964. Тодор Живков в Гоце Делчев и Благоевград

Другарят Тодор Живков посети Благоевградски окръг. На митинг в град Гоце Делчев той предаде на трудещите се приветствие от Централния комитет на партията за героичния им благороден труд. Голям митинг се състоя и на стадиона в Благоевград. След като говори за големите успехи на Благоевградски окръг в селскостопанското производство, другарят Тодор Живков връчи преходните червени знамена на Министерския съвет, с които са наградени окръгът - за национално първенство през 1963 година и стопанствата в Петрич и Разлог - за успехи в тютюнопроизводството. Той пожела на благоевградчани ревниво да пазят завоеванията си.

Т. Живков на посещение в Благоевградски окръг. Митинг в Гоце Делчев. Говори Т. Живков. Митинг в Благоевград. Т.Живков предава преходните червени знамена на Министерския съвет, с които са наградени окръга, Разлог и Петрич.

Режисьор: Вили Румп
Редактор: Стоян Етърски
Оператори: Б.Шарланджиев, Ив. Желев
Сами Биджеранов, Георги Дуров,
Б. Ефремов, Ст. Бсев, Гаврил Драганов
33 м.

22. Отечествен кинопреглед 7/1965. Майка-героиня

За такава майка поетът е изпял поетът крилатия стих: "Какви е деца раждала, раждала, ражда и сега българска майка юнашка".

Седем сина и три дъщери. Десет борци срещу фашиската неправда.

Асен, Златко и Борис паднали в боевете. Това е суровата равносметка на един майчин живот, животът на баба Петра Дерменджиева от Благоевград. Тези ръце са отгледали десет рожби, те са носили храна по затворите, прали са партизански дрехи, крили са нелегални. Тези ръце, които и сега не знаят почивка.

Трима сина, три сокола. Може ли да ги прежали?

Баба Петра Дерменджиева от Благоевград е майка на седем сина и три дъщери – всички борци срещу фашизма. Пионери на гости при майката-героиня. Баба Петра тъче на стан. Сред жени баба Петра плете. Баба Петра на гроба на тримата си загинали сина – Асен, Златко и Борис.

37 м.

23. Отечествен кинопреглед 18/1965. В памет на Яне Сандански

50 г. от гибелта на Яне Сандански. Хилядно тържество при Роженския манастир край Мелник. Полагане венци пред гроба на Яне Сандански. За живота и делото на пламенния македонски революционер говори Кр. Тричков – секретар на ОК на БКП в Благоевград.

24. Отечествен кинопреглед 21/1966. Седмица на книгата в Благоевград

Манифестация в града по случай седмицата на българската книга. Манифестират героите от книгите.

32 м.

25. Отечествен кинопреглед 49/1966. Костюм и бит през вековете

Пет околии показват своето творчество на етнографска изложба в Благоевград. Празненство на красотата от едно романтично минало. Тук навсякъде личи горещият темперамент и богатото въображение. Всички багри на дъгата са събрани в тия престиилки, забрадки, кошули, саи. Цялата природа на този хубав край е извезана по тях. Има шевици, в които можем да изброим 27 мотива.

Дали съвременното е винаги красиво? Може би повече практично? Колкото по-много цветове, толкова по-близо до природата. А сега, други времена, друго облекло...

Центрърът за нови стоки и мода дава естетическа насока в производството на нашите дрехи и бит.

Етнографска изложба на пет околии в Благоевградско. Изложени са много облекла, носени по тия краища преди години. Модно ревю. Манекени показват нови модели.

50 м.

26. Отечествен кинопреглед 46/1967. Нова театрална сграда в Благоевград

Драматичният театър “Никола Вапцаров” в Благоевград получи скъп подарък - нова внушителна по своя архитектурен замисъл сграда с широки фоайета и кулоари. Съвременно обзаведената голяма зрителна зала има 700 места.

Секретарят на Централния комитет на партията Венелин Коцев поздрави благоевградчани с голямата културна придобивка и откри новата театрална сграда.

Новата сграда на Драматичния театър “Н.Й. Вапцаров” в Благоевград. Венелин Коцев открива новия театър и поздравява благоевградчани за новата придобивка.

27. Отечествен кинопреглед 15/1968. Юбилеят на Людмил Стоянов

Людмил Стоянов. Едно име, което буди национална гордост. Един писател, който шест десетилетия е съвест на България. Поет, белетрист, драматург, критик, преводач, публицист, общественик. На тържествено събрание в Благоевград на юбиляра бе отадена всенародна признателност.

Не е странно, че авторът на символичните песни, елегии и послания е спасил знамето на своя полк през Първата световна война. В непрестанни лутания и дирения на истината той стига до големия разказ “Милосърдието на Марса”.

Неговите произведения “Прамайка”, “Святая святых”, “Антигона”, “Бич божи”, “Холера” са дело на един мъжествен дух. Той броди из Европа, за да разобличава фашизма, участва дейно в конгресите за защита на културата и мира в Париж, Мадрид.

80 години Людмил Стоянов живее с неволите и вълненията, с борбите и надеждите на нашия народ.

“Преди всичко трябва да кажа, другарки и другари, че в известен смисъл моята 80 годишнина изненадва самия мен. И все пак, моите скромни заслуги са заслуги на редови боец, на писател, който е изпълнявал своя дълг, без да е мислил за тържества и награди.”

Тържествено честване в Благоевград. Людмил Стоянов и Мария Грубешлиева. Петър Динеков връчва орден на Людмил Стоянов.

Оператор: Ст. Босев

63 м.

28. Отечествен кинопреглед 16/1969. 50 години Благоевградски театър

Изминаха 50 години от времето, когато група ентузиазирани самодейци от някогашната Горна Джумая поставиха началото на дешния театър “Никола Йонков Вапцаров” в Благоевград. Труден, пълен с изпитания е бил творческият път на театъра, на неговите режисьори, актьори, художници. През последните 20 години на сцената му са поставени 114 пиеси, от тях 56 български, 32 руски и съветски и 20 от западната класика.

С полуековния си труд творческите работници от театър “Никола Йонков Вапцаров” в Благоевград, с постановките си, са дали своя дял за патриотичното и интернационално възпитание на нашия народ.

50 г. юбилей на театър “Н.Й.Вапцаров” – Благоевград. Откъси от пиеси. Поздравления и подаръци.

Оператори: Б. Ефремов, Т. Христов

32 м.

29. Отечествен кинопреглед 19/1969. Благоевградски театър

В IV-ия Национален преглед на българската драма и театър благоевградският драматичен театър “Никола Йонков Вапцаров” участва с писата “Над облаци не вали”. В центъра на писата са поставени проблеми и отношения, които вълнуват трудовите хора. Автори Станислав Друмешки и Кирил Младенов. Режисьор Кирил Младенов.

Следва откъс от писата.

Панorama на Благоевград. Участие на Благоевградския театър в четвъртия Национален преглед на българската драма и театър с писата “Над облаци не вали” – автори Станислав Друмешки и Кирил Младенов.

58 м.

30. Отечествен кинопреглед 25/1969. Очерт за Благоевград

Благоевград. Изостаналата някогашна Горна Джумая за четвърт столетие се превърна в порцъфтяващ град.

Гоце Делчев, Георги Измирлиев и още стотици народни синове проляха своята кръв за освобождението на Пиринския край от османско иго.

Преди 46 години в Горна Джумая бе избран за народен представител патриархът на революционния марксизъм Димитър Благоев. Вдъхновени от неговите идеи Никола Парапунов, Никола Кальпчиев, Арсо Пандурски и още много други борци за народна свобода геройски загинаха във въоръжената борба срещу фашизма и капитализма.

Днес жителите на Благоевград се радват на непрестанни успехи на социалистическия възход. На митинга по случай откриване паметника на патрона на града се стекоха хиляди граждани, партизани, ятаци. За делото на Благоев говори Първи секретар на Окръжния комитет на партията Кръстьо Тричков. От името на Централния комитет поднесе приветствие Тодор Павлов – член на Политбюро. Внушителният паметник на Дядо, творба на скулптора Борис Гондов в Благоевград ще бъде символ на революционния дух на неговото население.

Обща panorama на града. Откриване паметник на патрона на града. Говори Кр. Тричков, първи секретар на ОК на партията. От името на ЦК на БКП поднася приветствие др. Тодор Павлов.

63 м.

31. Отечествен кинопреглед 5/1970. 80 години от рождението на Вл. Поптомов

Кадри от с. Белица, родното място на големия български революционер. Снимки на Вл. Поптомов и негови другари.

В Благоевград се провежда честване 80-годишнината от рождениято на Поптомов. Др. Ц. Драгойчева поднася венец пред паметника на героя. Др. Кръстьо Тричков – кандидат-член на ПБ на ЦК на БКП

изнася доклад за живота и дейността на пламенния комунист.

Режисьор Сашо Деянов,

Редактор Мария Павлова

Оператор Китанов/Радков/Босев/Биджерано/Донов

Муз.оформление Маргарита Ботева

32. Отечествен кинопреглед 19/1970. Митинг в Благоевград

Митинг по случай 25-годишнината от победата над фашистка Германия в Благоевград. На трибуната слово произнася генерал-майор полковник Владимир Стойчев. Приветствия поднася командващият Първа българска армия генерал-полковник Владимир Стойчев.

Режисьор К.Пехливанов

Оператор Илия Китанов/Ст.Босев/Цв.Терзиев

Муз. оформление Маргарита Ботева

48,7 м.

33. Отечествен кинопреглед 22/1970. 90 години Политехническа гимназия в Благоевград

Едва загълхнали тънките на Руско-турската освободителна война, в края на 1880 година, в родния град на славянските първоучители, шепа родолюбиви българи основават Солунската българска гимназия "Кирил и Методий". Пренесена преди 50 години в Благоевград, днес тя чества своя 90-годишен юбилей.

Кандидат-членът на Политбюро и Първи секретар на Окръжния комитет на партията Кръстьо Тричков връчи на гимназията-юбиляр орден "Кирил и Методий" I-ва степен.

Сред гостите са много бивши възпитаници на Солунската гимназия. Един мил ритуал – абитуриентите предават знамето на тези, които ще ги заместят. И една необичайна манифестация по случай деня на българската просвета и култура, водена от колона беловласи мъже и жени.

Тържество в гимназията. Говори директорът. Първият секретар на ОК на партията Кр. Тричков връчва на гимназията-юбиляр орден "Кирил и Методий"-I-ва степен.

Режисьор Катя Петрова

Редактор Мария Павлова

Оператор Илия Китанов/Г.Дуров/Цв.Терзиев/Ст.Босев/Ив.Желев

Музикално оформление Маргарита Ботева

30,5 м.

34. Отечествен кинопреглед 37/1970. Паметник на героите от Горноджумайския отряд

Др. Кръстьо Тричков – кандидат член на Политбюро и Първи сек-

ретар на БКП в Благоевград открива паметника на деветимата партизани от Горноджумайския отряд "Никола Калъпчиев". Сред гостите са Арсо Пандурски, командир на отряда "Ванюша Валчук", съветски лейтенант.

Режисьор: П.Пенчев

19 м.

35. Отечествен кинопреглед – 11/1971. Очертка за Благоевград

Шеста отчетно-изборна конференция на Окръжната партийна организация в Благоевград. Говори Кръстьо Тричков – кандидат-член на Политбюро и Първи секретар на Окръжния комитет. Една творческа дискусия по основните въпроси, на откриването на която бе изразена пълна подкрепа на Априлската линия на партията, на цялостното икономическо и обществено-политическо развитие на окръга и страната. Произнесе слово и членът на Политбюро и Първи заместник председател на Министерския съвет Живко Живков.

Извая на единството, сплотеността и зрелостта на Окръжната партийна организация.

34 м.

36. Отечествен кинопреглед 14/1971. Нови заводи в Благоевград

Кръстьо Тричков - кандидат-член на Политбюро и Първи секретар на Окръжния комитет на партията откри нов пивоварен завод, изграден в братско сътрудничество на България с другите социалистически страни. В града бе открит и модерен хлебозавод. Производствените процеси са напълно автоматизирани. Новите заводи в Пиринския край са още едно доказателство за големите грижи на партията за попълното задоволяване на жизнените потребности на трудещите се.

Кандидат-членът на Политбюро и първи секретар на ОК на БКП Кр. Тричков открива новия пивоварен завод, изграден в сътрудничество с другите социалистически страни. Откриване на модерен хлебозавод. Производствените процеси са напълно автоматизирани. Външен и вътрешен изглед.

Оператор: Г.Дуров

37. Отечествен кинопреглед 44/1971. Рибно стопанство - Благоевград

Рибното стопанство в Благоевград със своите филиали в Сандански и Рилския манастир се очертава като нов център за промишлено отглеждане на риба. Под ръководството на директора, опитния ихтиолог Ангел Кушовски, тук се развържда шаран и малко познатите ни ви-

дове риба бял амур и толстолоб, доставени от Съветския съюз. Планът на стопанството за тази година е 100 тона за пазара и 40 тона заробителен материал.

В Рибното стопанство – Благоевград под ръководството на директора Ангел Кушовски се развържда шаран и малко познати видове риба, доставени от Съветския съюз.

Оператор: С. Биджеранов

21 м.

38. Отечествен кинопреглед 8/1972.

Очерк за Филип Стойчев

Благоевград. Дългогодишният учител от строителния техникум Филип Стойчев носи в сърцето си любовта към самобитната българска архитектура от своя баща строител. С каква вещина и любов Филип Стойчев създава всеки камък, стена, всеки детайл от макетите на старите къщи и улици. Неговият дом е заприличал на своеобразен музей. Повече от 100 макета са изработени от умелите ръце на този самобитен архитект и художник. Кървавата къща от село Дъбница, в която са умъртвени десетки антифашисти от Михайловистките банди. В нея са вградени повече от три хиляди дървени частици. По макет изработен от Стойчев е възстановен домът на родолюбецата от Априлското въстание Георги Измирлиев.

Домът на дългогодишният учител от Строителния техникум в Благоевград Филип Стойчев е своеобразен музей – в него са изложени около 100 макета на стари къщи и улици, изработени от дърво, дело на Филип Стойчев.

18 м.

39. Отечествен кинопреглед 16/1973.

Благоевград – седмица на детската книга

В Благоевград беше открита седмица на книгата и изкуствата за деца и юноши. Този празник на детската душевност беше посетен от над 100 наши и чуждестранни писатели, художници и композитори и артисти. Сред своите любими герои децата още по-силно възприемат красотата, учат се от рано да обикват доброто, да мразят лошото, да се борят за правдата, да порицават лъжата и грозното.

Тържествено откриване на новата изложбена зала. Деца, облечени в костюми от детски приказки.

28 м

40. Отечествен кинопреглед 4/1975. Завод в Благоевград

Сложните машини и апаратури все повече изместяват труда на човека, а модерната техника изисква още по-голяма точност и възискателност. Това определя и дейността на трудовите хора от Завода за

измервателни инструменти и уреди в Благоевград - единственото специализирано предприятие в тази област у нас. Добрите производствени условия, висококвалифицираните кадри – това е разковничето на успехите на този завод, проектиран и построен с помощта на Съветския Съюз. Традиционни инструменти и уреди от механичен тип и заедно с тях средства за механизация и автоматизация на редица контролни операции в машиностроенето - широка е гамата на производството в завода. Като прибавим и високото качество, ще стане ясно защо марката на този завод е известна вече в много страни по света.

За дейността на трудовите хора в Завода за измервателни инструменти и уреди в Благоевград.

Редактор: Васил Златарев

Режисьор: П. Пенчев

32 м.

41. Отечествен кинопреглед 16/1975.

Очерк за Благоевградски окръг

“Нашият край е един хубав край на нашата страна. Ние го обичаме. Нашите хора тук са много трудолюбиви. Те са такива, че казват, нема лоша земя, има, вика, лоши стопани. На нас тази година ни се дават да работиме с машини тютюна. Обещават ни, ке ние веке нема да произвеждаме по хиляда, хиляда и петстотин, а ке ще можем по 4 хиляди - 5 хиляди килограма тютюн. В нашето кооперативно стопанство е жалко, ке млади хора не идват. Те са малко по-изискателни и те искат по-хубави условия и трябва да се мисли некак си да им се създават по-хубави условия”.

“В завода ни преобладаващо болшинство от работниците са младежи. Те наброяват някъде към 80%. Средната възраст се движи някъде около 25 години. Нашите младежи пристигат в завода ни направо от училищната скамейка и тук придобиват своя производствен опит и трябва да ви кажа, че те с доста бързи темпове навлизат в производството. Разбира се, картината не е по-различна и в целия окръг. В окръга израснаха в последните години много заводи.

Не мога да се съглася, с някои твърдения, че младежта е неорганизирана, шляе се без работа из града. Съществуват и такива младежи, но те не са болшинство. Заангажираните в производството младежи проявяват достатъчно съзнание по отношение на изпълнение на трудовите задължения. Естествено, има и такива, които някои проблеми като качество, преизпълнение на нормите не ги интересуват, но тук трябва да кажем, че се намесва колективът.

До преди десетина години в окръга имаше малко промишлени предприятия, повечето от хората бяха заангажирани в селското стопанство. Но, сега вече положението коренно се измени. Това, естестве-

но, не може да не изпълва с радост нас, коренните жители на окръга и поражда в нас една съвсем законна гордост”.

Разказахме ви за Благоевградски окръг, за неговото най-голямо богатство - хората.

За Благоевградски окръг, за успехите на трудещите се в изграждането на социалистическото общество.

Редактор: Елисавета Антонова

Режисьор: Д. Цеков

114 м.

42. Отечествен кинопреглед 43/1975.

Фестивал на политическата песен

Благоевград. 1200 наши и чужди изпълнители дойдоха от всички краища на света в града на Дядото, за да вземат участие в Първия международен фестивал на политическата песен “Ален мак”. На концертните подиуми и естрадите, по улиците и площадите четири дни звучат един девиз - за антиимпериалистическа солидарност, мир и дружба.

“...Ние познаваме пътя. Заредени са пушките. Напред! По-добре да умрем прави, отколкото да живеем на колене!”

“В нашата страна хората нямат възможност на пеят песните си”, каза Джоан Хара. “На този фестивал ще чуем Чили, песните на Виктор Хара и това е още едно доказателство, че чилийският народ продължава да се бори”.

“...Пратете 1000 души подкрепление или 1000 екземпляра от Марсилезата, апелираха генералите от Френската революция. Политическата песен е оръжие. Тя винаги е водила воиниците на барикадите”.

“...Чили, тази далечна страна носи песента като знаме, за нея няма бариери, Вярвам в Чили, в неговото бъдеще. Това са моите последни думи. Моята саможертва няма да е напразна.”

Песни – изстрели срещу колониализма и войната, срещу социалната неправда в капиталистическия свят, песни - призови за мир и солидарност на трудещите се от цял свят.

Първият международен фестивал на политическата песен “Ален мак” открит в Благоевград.

43. Отечествен кинопреглед 18/1976.

Очерк за Благоевград

За постиженията на трудещите се от домостроителния комбинат, от Завода за измервателни прибори и инструменти след Априлския пленум на ЦК на БКП 1956 г.

44. Отечествен кинопреглед 42/1976. Фестивал на политическата песен в Благоевград

Филмов очерк за провеждането на фестиваля на политическата песен. Показани са съставите на Чили, ГФР, Полша и др.

45. Отечествен кинопреглед 50/1976.

Студентски празник в Благоевград

През последните години Благоевград се промени до неузнаваемост. В началото на тази учебна година благоевградчани се обогатиха с още една значителна придобивка - Педагогическия филиал на Софийския университет "Климент Охридски". Благодарение на този нов център на просветата, България се нарежда между малкото страни в света, които подготвят началин и детски учители с висше образование. Той е съоръжен с най-съвременни модерни съоръжения и пособия и в него вече преподават специалисти с международна известност като професор Пеев.

8 декември, студентският празник е пръв в живота на младия университет и ще положи основите на хубавата традиция.

Честване на 8 декември – празника на студентите в новооткрития педагогически филиал на Софийския държавен университет "Климент Охридски" в Благоевград.

46. Отечествен кинопреглед 41/1977. Фестивал на политическата песен "Ален мак"

Изпълнения на П. Чернев, български, виетнамски изпълнители и др.

47. Отечествен кинопреглед 25/1978

Ако градовете могат да се прераждат, тогава примерът е Благоевград. Тук само сините хребети на Пирин и южното слънце са същите. А рожденият ден на Димитър Благоев е и негов личен празник, празник на който трудовите хора от този край на България рапортват за достойните си дела и отдават признание и дълбока почит към своя патрон.

Скъп гост на хилядите благоевградчани, които залялха улиците и площадите, устремени в един поток към паметника на Дядо, беше другарят Тодор Живков.

Срещата на градския стадион се превърна във вълнуващо, незабравимо събитие в живота на целия Пирински край, тръгнал уверено по пътя на своето развитие. Речта на другаря Тодор Живков беше висока оценка на постигнатото, реален анализ на съвременената картина на Балканите.

Тодор Живков е гост на Благоевград по случай празника на града – рождения ден на Димитър Благоев. Реч на Т. Живков – оценка на постигнатото, реален анализ на съвременната картина на Балканите.

48. Отечествен кинопреглед 42/1978.

Кинопрегледът е посветен на Благоевградския край по случай 100-годишнината от Кресненско-Разложкото въстание.

Довчерашните невзрачни селца се превръщат в промишлени градове с модернизириани отрасли: в Петрич – електронна промишленост, Разлог – целулоза и хартия, Благоевград – най-модерният памукотекстилен комбинат “Г. Делчев”, производство на детайли за телефонни централи и озвучителни тела.

Докосване и до света на изкуството – 18 хиляди самодейци и 700 колектива репетират, изнасят концерти.

49. Отечествен кинопреглед 17/1980.

25 години Ансамбъл “Пирин”

Награждаване на Ансамбъл “Пирин” с орден “Георги Димитров” за творчески постижения и заслуги за популяризиране на българската култура.

Ансамбъл “Пирин” чества 25 години от създаването си. Афиши за концерт на ансамбъла. Изглед от Благоевград. Награждаване членовете на ансамбъла с определен “Г. Димитров”. Танци, изпълнени от ансамбъл “Пирин”.

Последис

В края на това пътуване към миналото на Горна Джумая/ Благоевград предстои да отговорим поне на още един въпрос. Защо започваме със седмичните кинопрегледи?

Дали само защото те предшестват главния филм? Или защото за историята на града те са много повече от главен филм?

И така, защо точно кинопрегледите?

- Кинопрегледите са първият цялостно запазен киноизточник, съхранил без прекъсване образа на град Горна Джумая и на Благоевград от 1941 до 1980 г. В тези хронологически граници те са запечатили случващото се в два исторически периода и прехода между тях.

- С характер на новини и с актуално звучене при създаването си, те са онези “свидетели”, които имат “привилегията” да се появяват винаги на мястото и по време на събитието, което документират. Затова чрез тях се превръщаме в непосредствени свидетели и очевидци на “горещите” новини, преодолявайки времето и пространството.

- Дистанцията във времето, изминалото от създаването и излъчването на актуалните никога кинопрегледи позволява да определим ста-

тута им като архивни документи и разбира се да им се доверим като на вече достатъчно отдалечени от нас исторически извори.

- С присъщия си начин на аудиовизуално документиране и пресъздаване на събитията в образ, звук и движение, кинопрегледите са документите, които правят възможен непосредствения досег с миналото. Те са образно казано машината на времето, с която пътуването назад в годините е лесно осъществимо и зависи единствено от нашия зрителски интерес и познавателното ни любопитство. Запечатили трайно върху лентата отминалите факти и събития, те позволяват многократно да възкресяваме лицата и образите от миналото и да се вглеждаме в техните детайли, да "четем" между редовете, да забелязваме невидимото, пропуснатото, неволно заснетото...

- Институционално обвързани с пропагандните структури, те са безценен извор за изследване на официалната образна национална пропаганда. Кинопрегледите отразяват, обясняват и защитават политиката на управляващите. Те съдържат образите, които е трябало да бъдат заснети и показани, гласовете и словата, които е трябало да бъдат чути от кинозрителите.

- Съпътстващ мотив за избора на кинопрегледите като пръв основен извор за пътуването назад във времето на Горна Джумая/Благоевград е желанието да проверим валидността на известните етикети и се освободим от щампите и заклинателните епитети, които съпровождат кинопрегледите в тяхната история и които ни задържат на повърхността им. До скоро преддеветосептемврийските прегледи се квалифицираха като фашистки, казионни, царски. Днес срещаме обобщения адресирани към последващите социалистически представители на кинопрегледите. А всъщност и едните и другите се нуждаят от непредубедено проучване в контекста на тяхната пропагандна функция и в този смисъл не толкова от "реабилитация", колкото от непосредствен, конкретен, спокоен прочит, вглеждане в структурата на кинопрегледите. И на едните и на другите историците дължат повече доверие и въвеждане в научен оборот, както бихме се изразили за традиционните писмени извори.

- Друг подтик при избора на кинопрегледите като изворова база, включително и при обучението по история, беше обстоятелството, че те освен, че са не (достатъчно) познати на младите ни съвременници, са особено подходящи и предпочитани и далеч по-активно възприемани от тях. Защото според статистическите проучвания, днес около 80-90% от разпростряваната и възприемана информация е в аудиовизуална форма. Същевременно новите технологии разширяват и мултилицират възможностите за изучаване на кинопрегледите и позволяват ползването им от разстояние.

- Въпреки относително доброто състояние и компактна запазе-

ност на редовните български седмични кинопрегледи, те не се радват на особен интерес. Немного е писаното за тях дори и в специализираните периодични издания за кино. Случва се да са пропуснати или пре-небрегнати и в текстове, специално посветени на недостатъчно запазените следи на документалното и хроникалното българско кино.²⁹ Споменавани са предимно в енциклопедичните справочници и специализирани речници в максимално обобщен вид. С неоспорима ценност и уникалност, кинопрегледите са недостатъчно проучени извори, с неразкрити все още възможности. С много още “бели полета” и недописани от историците страници е биографията на киноизворите, включително и редовно излъчваните прегледи.

Има изключения и сред тях са:

- *Социолозите*, които вече се вписаха трайно в изучаването на този вид извори чрез изследването “Седмичните кинопрегледи: към историческата социология на социализма” (проведено от 1999 до 2004 г.).³⁰ Техните анализи и прочити превръщат прегледите от “новини от миналото” в “новини за миналото”. Отново социолози пристъпиха към особено полезното изследване и анализиране на кинопрегледа като институция на образната пропаганда³¹. С помощта на кинопрегледите се дефинират местата на града. Чрез прегледите започна проучването на политиката на монтажа като част от създаването на кинопрегледа и т.н. Резултатите от проучването на Института за социални изследвания на социализма продължават.³²

- С нов поглед към кинопрегледите се представиха и домакините на фестивала “Любовта е лудост” през 2005 г., показвайки образа на Варна записан в пет седмични кинопрегледа от 40-те до 80-те години.

Кинопрегледи започнаха да допълват и музейни експозиции. Така в Музея на солта, в трите часа документално кино са намерили място и кадри от три кинопрегледа (от 1942, 1953 и 1958 г.).

В тази посока са насочени нашите усилия. Интересът на преподавателите от специалност история в ЮЗУ към кинопрегледите доведе до създаване на университетски архив от дигитални копия. Разполагаме вече с 300 минутен запис на кинопрегледи и други кинодокументи от Българската национална филмотека. Тези сравнително малко познати на по-младите ни съвременници киноизвори се вписват не без успех вече близо три години в обучението и по история и по архивистика. Създаването на архивната колекция нямаше да е възможно без ентузиазма и усилията на всички колеги в екипа, които застанаха зад идеята за виртуално пътешествие към миналото на Горна Джумая. В първите ни стъпки в Българската национална филмотека бяхме подкрепени с професионална вештина, колегиално и сърдечно от Кирил Доброславски, за когото киното, историята и архивите са живот и страсть и любимо занимание. Той ни показва много от невидимите, скритите във фил-

мите неща, които не са убегнали от окото на “археолога” на старите киноленти.

Анализирането на седмичните кинопрегледи за югозападния град ще продължава. При това то не трябва да спре до самите кинопрегледи, а да прониква в отделните компоненти – картина, звук, “декор”, разказ, автор, публика, критика, режим в който са създадени и т.н.³³ Такъв подход би позволил да се разбере действителността, изобразена в тях. Или както Марк Феро убедително разглежда филма не като произведение на изкуството, а като продукт, като образ-предмет, чии-то значения не са само кинематографични”...; според който филмът “се оценява чрез онова, за което свидетелства.”³⁴

Такива са намеренията за следващите проучвания, чрез които ще се опитаме да скъсим дистанцията между кинодокументите и фаворизираните традиционни писмени исторически извори. Надяваме се те да ни помогнат да опознаем по-добре миналото на град Горна Джумая/Благоевград. Надяваме се също кинопрегледите все по-често да бъдат канени в храма на историята и че за тях все по-убедително ще говорим като за явление в **бъдеще време**.

Основания ни дава и най-беглият поглед в интернет-пространството, непретендиращ за “представителна извадка”. Видимо е съживен споменът за кинопрегледа. Изненадата е най-вече от това, че представители на най-младото поколение в модерните форми общуване – форумите и блога споменават не рядко кинопрегледите. В повечето случаи в тях се подчертава отдалечеността на кинопрегледите във времето, тяхната архаичност, но дори тя е показателна за познаването им. Извън чат-форумите употребата на кинопрегледа се среща в най-различни смисли и контексти: с отенък на негативизъм като **синоним на черно-бял кошмар**³⁵, или на черно-бялата реалност и на посттоталитарни заблуди; като **стар-престар източник**; като **първи източник на информация**³⁶ (за забранените от пропагандата неща). Преобладават употребите в собствения смисъл на думата, когато се представя един или друг преглед (например продукцията на италианската киностудия “Луче”), както и когато кинопрегледите са част от автобиографията на лице, което има отношение към тяхното създаване. Не бих пропуснала и най-неочакваната и най-причудлива употреба, открита в един интернет-съновник, според който “да сънуваш кинопреглед, означава, че ще си спомняш за отминали събития на яве”³⁷.

Едно е сигурно, кинопрегледите се възраждат за нов прочит, за нов живот. И погледът назад към тях не е носталгичен порив или увлечение в стил “ретро-moda”, а виртуална реалност.

Мултимедийното представление за Горна Джумая и Благоевград едва започва.

Бележки:

¹ Текстът е част от проект “Виртуална Горна Джумая – познати и непознати образи и документи”, който се разработва от екип в състав Кристина Попова, Нурие Муратова, Милена Ангелова, Иван Петров и Марияна Пискова. Първият резултат беше демонстриран на научната конференция в памет на проф. Милчо Лалков “От разочарование към надежда. Балканите: история, поколения, идентичности” (2-3 декември 2004 г) като мултимедийна презентация “Горна Джумая в познати и непознати образи и документи от първата половина на 20 век”. Продължението на темата намери място в първия мултимедиен диск, който се посвещава на проф. Милчо .Лалков.

² Според публикуваното съобщение във в-к “Законност”, бр. 32 от 27.02.1897 г. “В града ни от десетина дена е пристигнал един цинематограф апарат, който изображава на платно тъй наречената “Жива фотография”. Апаратът дава възможност да се виждат изображаемите от него картини и сцени във всичката им живост и движения. Пристигналият цинематограф показва например един движещ се трен, посрещането на цар Николай в Париж, един от парижките площици и т.н. – всичко това толкова живо и естествено, щото се получава пълна илюзия. Апаратът се помещава в новата къща на г. Марин Чолаков, на площада пред бъдещата градска градина. Входът струва 1 лев”.

³ Български търговски вестник, бр. 65 от 21 март 1897 г.

⁴ Вж. Стоянова, М. Кинематографът и мястото му в живота на Горна Джумая, Известия, т. II на Историческия музей в Благоевград, 2001, с. 228-236 и цитираните от нея Спомени за старата Горна Джумая, Исторически музей Благоевград, ШЗ 5/1999; ДА-Благоевград, ф. 18К, оп. 1, а.е. 1, л. 2.

⁵ Димитрова, Сн. “Няма възкресение без смърт...”: Киното на Балканите (1920-1922 г.), Балканистичен форум, кн. 1-2-3/1998, с. 157.

⁶ Пак там, с. 159.

⁷ Закъснението за Горна Джумая е значително, като се има пред вид също, че в освободена България първите стационарни провинциални кинотеатри “Хаджи Панко” и “Независима България” са открити още през 1907 г. във Варна. Вж. Грозев, А. Цит.съч. с.19.

⁸ Кънчов, В. Горна Джумая и казата, Пътуване по долините на Струма, Места и Брегалница. В: В. Кънчов, Избрани произведения, т.1, С., 1970, с.144-166.

⁹ В. Пловдив, №1250, 1904 г.

¹⁰ Тази “Македонска серия” на Чарлз Нобъл “поставя българското кино на първо място в Балканския полуостров и му отрежда почетно място в развитието на киноезика”- това отбелязва Неделчо Милев в “Аферата Гендов – аз оправдавам”, в-к Култура.

¹¹ Бигор, Г. Магията на киното. С., 1993, с. 174-175. Издирвани са филмите на Чарлз Нобъл в Британския филмов институт, Лондонския Сайънс Мюзиъм, в държавните архиви в Румъния. Бигор успява да открие само лента със заглавие, без запис върху нея, както и данни за 19 фильма от България в каталога на Урбан

Трейдинг Къмпани – фирмата, носеща името на американеца Чарлз Урбан, пълномощник в Лондон на фирмата на Едисон за фонографи и кинетоскопи. Чарлз Нобъл е пътувал освен като кореспондент и като негов пратеник по българските земи.; Янакиев, Ал. Синема bg 100 години филмов процес. Личности, филми, кина С., 2003, с.16; Вж също и Грозев Ал. Началото, с. 13.

¹² Това са: Откриването на Великото народно събрание във Велико Търново 1911 г.; Балканската война, 1913 г.; Пристигането на българската делегация от конференцията в Париж 1919 г.; Атентатът в "Света Неделя" 1925 г.; В царството на розите 1928 г.; Сърцето на България (Мини Перник) 1928 г.; 50 години от освобождението на град Плевен 1928 г.; Нашето море 1929 г.; Димчо Дебелянов поет-воин 1934 г.; Царските маневри в Попово 1937 г.; Птицевъдството в България 1927 г.; Пожарна команда 1938 г.; О, Добруджански край... 1940 г.; Избор на царица на Лъдженския плаж 1940 г.; Негово Величество цар Борис III-Обединител 1943 г.

¹³ Справочната филмография е достъпна в библиотеката на Българската национална филмотека. От темите и заглавията на включените в нея 110 документални фильма със сигурност е известно, че следните градове са заснемани с кинокамера преди средата на 40-те години: София, Асеновград, Панагюрище, Плевен, Враца, Карлово, Ботевград, Варна, Перущица, Брацигово, Копривщица, Търново, Попово, Хасково. От Балканската война са останали снимки в Люлебургаз, Одрин. От 40-те години са филмовите ленти с кадри от Добруджа. Селата, които са заснети по повод изложби, представяне на курортни летовища са пирдопското с. Мирково, оряховското с. Кнежа, Дорково, Чепино, Каменица и др.

¹⁴ Дневник, 2830, 25.06.1910 г.

¹⁵ Седмичните кинопрегледи излизат до № 36 през 1982 г. (за №35 и № 36 е отбелязано във филмографията, че не са излизали на еcran). Сред последните издания на седмичните кинохроники са известните като "Мозайки", "Оса", други са посветени на една единствена тема.

¹⁶ За технологията на създаване на кинопрегледите във Фондация "Българско дело" вж. Шопов, Л. Така се създава един български кинопреглед. Сп. Административно развитие, 1943, кн. 5-6, с. 20-24. Увлекателният и достъпен разказ за професионалните тайни при заснемането, монтажа, озвучаването на кинопрегледа е публикуван по повод на 100-ия седмичен кинопреглед.

¹⁷ Фондация "Българско дело" е учредена на 31 март 1941 г. като частноправна структура, подчинена на министър-председателя, непосредствено обвързана с Дирекцията на националната пропаганда и с провежданата от нея правителствена политика. Вж. ЦДА, ф. 15, оп. 3, а.е. 2, л 1 – 3; Публ. В: Пискова, М. Из документалното наследство на Фондация "Българско дело", Изв.на държавните архиви, бр. 80, 2000, с. 101-103.

¹⁸ Вж. Доклад за дейността на Отечествен кинопреглед за времето от 9 септември до 31 декември 1944 г., съставен от тогавашния ръководител на прегледите Борис Грежов. Екземпляр от този доклад се съхранява в БНФ, папка "Българско дело". Публ. е в: Пискова, М. цит съч. , с. 147-150.

¹⁹ Отечественият кинопреглед №200 е повод за равносметка, публикувана на страниците на списание “Кино и фото”, 1948, с.3-4. Покрай приповдигнатото юбилейно настроение редакторът на кинопрегледите Юрий Арнаудов е представил и матрицата на кинопрегледите. Нормирането на седмичните кинопрегледи е налагало спазване на строго определено сътношение между обектите в тях.: “При оформяването на един кинопреглед се спазва следния тематичен план: Два обекта от Съветския съюз, един от останалите славянски и дружествени страни и един от други страни. И обекти от нашата страна – един острополитически, един от трудовия живот на работническата класа, един селско-стопански, един бригадирски, един културен и един – новини.” , с. 3.

²⁰ Това са думи на диктора от кинопреглед “Българско дело” №14 от 1941 г.

²¹ Вж. Отечествен кинопреглед №16/1975 г.

²² За първи път текстовете на кинопрегледите за Горна Джумая и Благоевград са публикувани в Сб. В чест на проф. Милчо Лалков. В настоящата публикация са наравени допълнения и уточнения въз основа на справочници от Българската национална филмотека. Допълнени са имената на авторите на седмичните кинопрегледи за Горна Джумая и Благоевград; добавени са анотации ; установени са данни за дължината на кинолентата на съответните обекти и др.

²³ В този смисъл показателни примери и аргументи за значението, което се отдава на езика в кинопрегледите и на неговото нормиране могат да се открият в статията на Ал. Геров “Езикът в хроникалните и документалните филми”, сп. Кино, 1953, кн. 4, с. 88-93. Статията е провокирана от “Отвореното писмо ” на Вълко Червенков , съдържащо критични бележки за правилното развитие на българския език, срещу канцеларския език във вестниците, радиото, киното...

²⁴ От общо 164 обекта, заснети през цялата 1941 г., това е единственият, който е съхранил образа на Горна Джумая. Първото събитие, довело оператор на Фондация “Българско дело” в долината на река Струма е откриването на железопътната линия Горна Джумая - Крупник”. Авторът на тази първа кинолента за Горна Джумая е останал анонимен, но се знае, че е един от пионерите на българската кинохроника, споменати в доклад на Борис Грежов за създаването на кинопрегледите през 1941 и 1942 г. В него Грежов пише: “През 1941 г. бях повикан да създам филмовия отдел при Дирекцията на националната пропаганда като “седмичен преглед на събитията в страната”. До края на 1941 г. бяха изработени късометражният филм “Шушу-мушу”, както и 26 прегледа. До края на същата година филмовият отдел е все още в период на организация, през което време се налагаше сам да снимам, да помагам при лабораторната работа, при промиването на филмите, да ги шнитовам, да пиша текстовете, да подбирам подходяща музика и да се грижа за разпространението и пласирането на излезните вече прегледи. Поканих като говорител г-н П. Витанов, постепенно привлякох като оператори-снимачи г.г. Стефан Петров, Г. Парлапанов, А. Чобанов, П. Юрицин, а преди няколко месеца и В. Холиолчев. Снетите през 1941 г. обекти се разпределят както следва: Стефан Петров 22; Г. Парлапанов 56; А. Чобанов 17; П. Юрицин 41; Б. Грежов 28 или всичко 164”. Вж. БНФ, Папка “Фондация “Българско дело”,

№127, Публ. В: Пискова М., Из документалното наследство на Фондация “Българско дело”, Известия на държавните архиви, кн.80, 2000, с.114-116

²⁵ Две години след първата си поява Горна Джумая отново попада в “новините” на Фондация “Българско дело” и намира място в три поредни кинопрегледа – №№107, 108 и 109. Непосредствен повод за това е 40-годишнината от Илинденско-Преображенското въстание.

²⁶ Неясен запис.

²⁷ Копието, с което разполагахме, за да направим презапис беше без звук. Затова текстът е възпроизведен въз основа на филмографията на кинопрегледите от Българската национална филмотека.

²⁸ Този преглед е посветен на 2 юни и затова всички 11 обекти отазяват полагане на венци и откриване на паметници из България – с. Макреш, с. Дерманци, Кюстендил, Етрополе, с. Нивяни и в Благоевград. В София е заснета заря-митинг в тогавашния Парк на свободата.

²⁹ Виж например Александров, Ал. Българският документален филм преди 9 септември. Киноизкуство, 1964, кн.6, с. 39-46.

³⁰ Изследването е осъществено от екип на Института за критически социални изследвания в периода 1999-2004 г. и подкрепено от НФ “Научни изследвания” към МОН; вж. също Деянов, Д. “Седмичните кинопрегледи: новини от миналото”, В: Медии и митове, съст. Г. Лозанов и О. Спасов, С. 2000.

³¹ Деянова, Л. Националното минало и “големият декор”, Социологически проблеми, 1-2, 2005, с. 34-53.

³² Вж. Николова, Н., С. Събева Упълномощеното тяло. Политестетика на монтажа в седмичните кинопрегледи, пак там, с.7-33; Минева, М. Местата на града или опит върху социалистическите репрезентации на София през 60-те години, пак там, с. 54-64; Златкова, М. Градът на Сталин, грасът на Димитров, градът на “социализма” – опит върху седмичните кинопрегледи, пак там, с. 65-74.

³³ Вж. Феро, М. Филмът: контраанализ на обществото?, В: Духът на анали (антология), С., 1997, с. 204.

³⁴ Пак там, с. 199-217.

³⁵ В този смисъл се употребява кинопреглед във филма на катедра Арттехника в ЮЗУ “Неофит Рилски” “Кинопреглед 2002” <http://www.pixtura.net/kinopregled2002/>. Филмът е курсова работа с режисьор Симеон Цончев и художествен ръководител доц.д-р Станимир Трифонов.

³⁶ В интервю с Кирил Мричков, публикувано в сп. “Паралели”, бр. 49, 9-15.12.2004 г. той разказва за първото си впечатление от рока чрез кинопреглед в средата на 50-те г. на миналия век: “Важен беше прегледът – по това време преди филмите даваха прегледи, обикновено черно-бели, които бяха нещо като кратки новини. Наричаха се “Седмичен кинопреглед” и се сменяха всяка седмица. Та в този преглед показваха концерт на Бил Хейли и групата му “Дъ кометс”, където се чуваше *Rock Around The Clock*. Показваха строшени седалки. Ама не някой и друг счупен стол като на нашите концерти – всичко беше изпотрошено. Прегледът, разбира се, беше с отрицателен привкус, наблягаше се на вандал-

щината, посланието беше: "Вижте до какви безобразия води тази музика." Обаче всички ходеха, тъпчеше се народът да гледа каквото и да било филми през тази седмица, само и само да види прегледа, в който имаше една минута рокендрол.

³⁷ <http://members.fortunecity.com/longwayhome/index.htm>

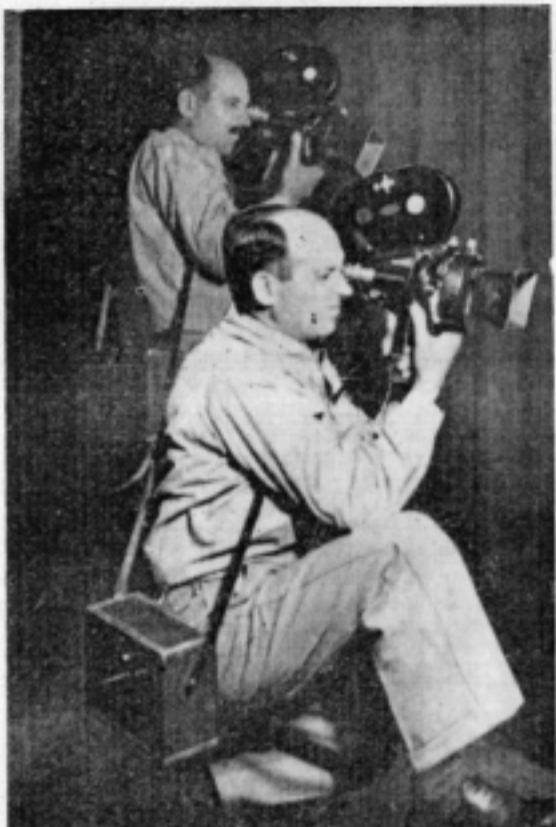
ПРИЛОЖЕНИЯ

Сп. "Административно развитие", 1943, кн. 5-6.

ТАКА СЕ СЪЗДАВА ЕДИНЪ БЪЛГАРСКИ

Кино-Преодоление

РЕПОРТАЖЪ ОТЪ ЛЕВЪ ШОЛОВЪ

Съединните кино-представи, които спасват отъртие на юношеско дълготраене, са възприети във Токио, Сеул, Пекин, Рим, Варшава, Ханоя, Ереван, Скопје и също така в столиците на ТГД представители.

Третій звичайъ. Схранити си лампи трезвѣтъ и примишаватъ. Надъ глазнитъ на артиллерию враждь. Взобойнитъ дампенть топнитъ си руже и се приближаватъ по-близину единъ до другъ. Единъ мяже пыльни враждь. Стояни чиртове очи, попина умора на лени, чикнатъ да тгърьзнатъ съ послѣдъ по изволенію слышчевъ съѣтъ, който фыломата лампа ѿдъ разкажутъ изъ съюза 1500 метровъ.

Екранът бѣлъ. И въ същия
миг гъръна победната зо-
нишка маршъ. Съ този маршъ
започват всички седмични тъл-
препризи за „Българско дъло“.
Всеече добре подавате тъл-
пъткошко тръбестини такта.

Въ две години само българските седмични прегледи западаха всички експри. Сега, когато четеши тези редове, 9 столични кино-театри и 175 провинциални изпълняват прегледите „Българско дадо“. Най-вече, българският прегледи, съ български говор, съ българска музика, се изпълняват от поклонни години и въ Токио. Но какъвът изненадващ път са стигнали седмичните прегледи през огнените линии на войната и прекъз пълнят съ минал морето — неки останат тайни. Важното е, че се изпълняват в Япония. И не само тамъ. Най-снимки от прегледите — гостими български тържества, гостуване на чуждески интересни български батюси пропови — редовно се пренасят на „Уфа“ въ Берлин, на „Луч“ въ Италия, на „Ирида-филм“ — въ Унгария, въ също и въ Хърватия. Изглежда, че славата имъ се

ГЕОРГИ ВИВ. АВ ВИДЕО ПРЕГЛЕДА, КОИТО ГОДИНЫ НАРЪЗВА СЪ НОИНИК ВСИЧИ ИНИЦИАТИВИ ИЗВЪДИ ОЧЕНЬ МОМЕНТИ. В ДРУГИТЕ ПОДСЪДИИ СПОВЕДИ РОЖДЕСТВО НА СЪДЪТЕ.

носи здравата на Европа, та тия дни управление на „Българско дъно“ е било помошно да изпрати прегледи и в Геланики, Финландия. Вие трябва да видите филмовите ателиета на „Българско дъно“. Това е едно стопанство на „Българско дъно“, което буди само национална гордост.

Неотдавна българският оператори почнаха да изтъртят стотини си прегледи. А това ще добъртът поворът и за нашето посещение.

Внимание!

Звукова снимка!
Не влязай!
Пак ташини!

Тези горещи червени свѣтлинни надписи ще посрещнат надъ две арая въ ателиетата на „Българско дъно“ на ул. „Московска“. Въ момента режисьоръ, тонмайсторъ, музикалистъ ръководителъ и говорителъ озвучаватъ тому що съветни седмични прегледи.

Озвучаватъ! Първата тайна пада. Да, прегледът се съзвучава въ ателиетата. Въ тази на говорещи филмът тъкмо най-динамичният киноленти — тези, които не предаватъ ежедневните събития — се съзнатъ на първата лента.

Недостатъкъ? Не, така е по нѣть свѣтъ.

Представете си заръпъ. Операторът снима. Водищетъ бинтъ кракъ. Музикантъ гърмятъ. Но точно до оператора нѣкой . . . кашая. Тъкмо тази кашалня или проактивие, разговоръ, смѣтъ, шумове ще се запишатъ на лентата. А тѣ не могатъ да се отстранятъ. Затова на прегледът никога не чуватъ никое отъ публиката, засиркане, кашане, ражколъскане на отдаване хора, речъ за автомобили . . .

Какъ се озвучава? Какъ въобще се режава единъ седмиченъ филмъ прегледъ? Кои има на-големъ дълъгъ на изработването му? Операторъ, зборовътъ, шинторътъ, тонмайсторътъ, говорителътъ, звукоиздигачътъ? Една ли искажа може да се поизвади, че само легонявя труда сънга, за да стане единъ прегледъ. Той е рокба на всички въ ателиетата. И ложатъ се поизвади на бъль свѣтъ, потребна е тъкмо една седмица. Операторътъ носи най-тежки товаръ. Той трябва да биде за „мистото на събитието“, преди да е започнало. А „събитието“ е — моментъ, които не могатъ да се предвидятъ. Но моментътъ не бива на никакъ целя да те пропуснатъ, затова операторътъ е пѣтъ арене,

Следующий этап финансового менеджмента – это формирование бюджета. Годовой бюджет на основе пропорций расходов и объемов продаж определяет текущие затраты компании.

слух и нервы. Той голы „моментів“. Флемонъ оператори снимаютъ асичко; пароди, надѣгавши, зачес, пародии и гри въ сессии. Сашитъ тѣ, обиже, оставлять занги невидимы.

Да ги представат:

Василь Хольмичъ, Асель Чобакоъ и Петър Юрицъ.

— Искате куриоши ли? — подивица Хомячевъ. Ние сме непрекъснато въ даннището и съ насъ се случватъ съ мнозина интересни дробенки, ако кой е наискала, че ще дойде редъ да спасява. Наблюдава ли външните обстоятелства?

— Кой е най-съзнателната земя на земите?

— Публиката, моите сънници! Преди да започнете съмнение, и не напрекъснато напомняне: Не гледайте във апаратъ! Правете това, което си искате — все като, че предъ вас е аймъ-операторъ! Но публиката съмна да начинъ предупреди

вие. Отвличало се съгласия, но шоуто снимането почне, истината се изкушава тайнично да погледне вътре обектива. Дживулуватъ!

Но и това не помага. Защото още при първото просектиране на артлела въз ателието започва да се извършват изненади. Тези изненади са същите, които са съществували във филма „Безсърдечният талант“ от предишната година.

Кураозитъ прониква въ разговора единъ следъ другъ. И кистиши — колко красота и събогрицане има въ живота на художникъ! Днес той синява мащъ, утре — концертъ, следъ два дни е за Мусала и, създавайки, трбива да влезе звено и да крестосва Балгария въ обратна посока. Операторъ на „Българскоadio“ съмъ има за живление. Съ автомобили, съ плакати, тъ девовоюло се надбигнатъ съ времето и гонят най-интересните събития въ уголемената родина, защото... всички поведеници гледатъ за нози и съ чакатъ нови прегледи.

Найсъждe иъ страната операторът въ „Балгарско дѣло“ се восприема съ интерес и да вдъхне. Той съ ту въръща воинничката, ту яръти създаватъ на тържествата, на спортивното състезаване, при бранчицата въ Одринъ напр., така сърдечно восприема единъ отъ операторът, че наскъкно не го удавили въ езерото. Ето какъ! Одринъ, Нордакована. Операторът не снима хвърлянето на криста въ езерото и хвърленето му. Той вече се е споразумялъ съ дѣло владини кристи да бледе хвърлятъ, когато операторът подаде знакъ. Съмните операторъ е бледо до бледината. Той си е къщъ лодка и е предупредилъ лодкарятъ си да лърката лодката склони. Да не би да я разливатъ, когато сниматъ. Плаушицъ, когто не лови краста, съ на 20 метра отъ лъзо възлиня и операторъ. Оживявленето искрящъ тъль е голъмо. Който занесе криста, ще обиколи по-голямъ град и ще събере, по старъ обичай, пълнокъ хладни лени. Готовъ Операторъ дава знакъ. Владинката хвърля криста въ езерото. Операторъ запечата съмнението. Възлизамъ, обаче лодката

се заливава силно. Веднъж на лъло, веднъж на дълно! Двамата лодкари съзират съдържанието на лъто и тръбата да ловят кръста. Операторът залива и едва ли не пада във водата заедно със снимачна машина...

И само този ли куриоз? Няма е по-малък куриоз да случи, когато единът от операторите пада от автомобилната кола, със която лети предъдължението на едно колоездачно надуване и, зализан със едната ръка за колата, а със другата държики високо аварията си, е бил изленен 50 метра по земята...

Често пак секундите на най-интересната снимка са и секунда на... смъртта на оператора. Но няма и къщметъ. Иначе какъв може да се обясни, дето единът от операторите, снимайки работата на трудоводителя при пране на пъти за Арабаконакъ, слага със съдържанието само секунда преди ти да долети във въздуха, Няма спиране. Няма почивка. Столицата на метра лента, конто крие толкова много събития, най-после съж във лабораторията. Промиват се. Но лентата тръбва да говори, да живее, да сири. Ти тръбва да предадеш шума от тракането на плаковета, сирените на автомобили. Лентата тръбва да синхронизира. Озвучаването става по едно работово конче отъ негатива. Режисьорът е определил мястото на изреченията на говорителя, който ще обясни събитията на прегледа. Композиторът е записал вече музиката. Ефектът: тракаже, съхъръжане, сънческане — всичко това съществува „записано“ предварително на токови ленти. Оттукът то ще се пренесе на новия преглед, и то само това, когото музикалният режисорски искат.

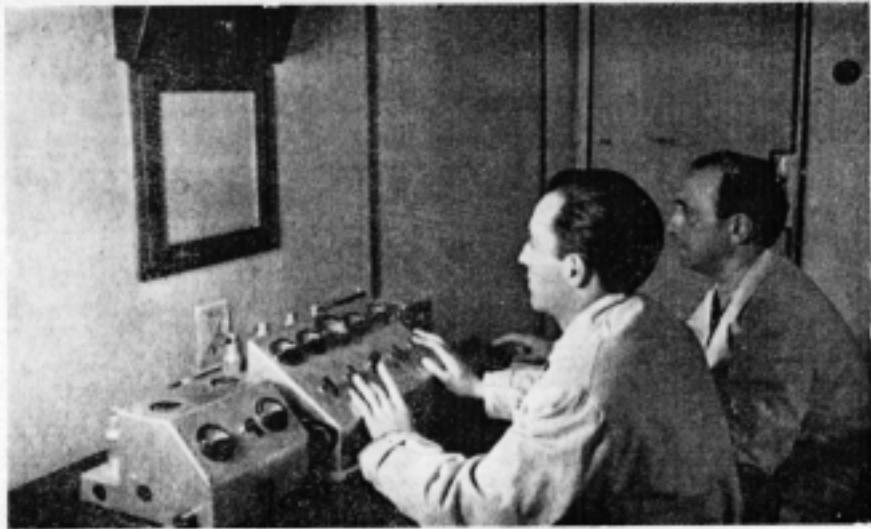
Прегледът показва, да рече, жътва. Необходимо е народна музика и пъсън на жътварна. Колко секунди тръбата съзира? Толкова секунди ще трае и пъсъната на жътварката. Същаденето тръбва да биде изключено точно — до едно филмово квадратче. Защото подирът жътвата следва надуване.

Озвучаването се извършва, разбира се, след като шинтьорът е проектиран на единът малък екран работното конче, индъльт е недостатъчен, извършът е съзижда всички мензурани или лошо снети моменти и е налепил картичките споредът зрител на събитието. Разбира се, при проекцията картичките тръбва да се сложат със интересъ. Затова често шинтьорът размъства картичките.

Две минути из кабинетъ за озвучаването. Озвучаването се извършва в старото студио на Радио-София. Стените са облицени съзлачени материали. Гласът на говорителя,

Аудиокомпанията „Брандспан“ в Париж е най-богатата си колекция отъ голямочинни пленки подобряща музиката, когато ще съпътства развлечението картины. Той сподели всички музикални съжети за тракаже, съхъръжане, сънческане време, колкото и съмните картина, отъ токовете едно филмово квадратче.

Музичність і літературність дає зможливості висновувати про певні особистісні якості та моральну оцінку діяльності письменника.

преди да излезе отъ микрофона и отъ тамъ да се завинте на лентата, се бълска изъ кашафени завеси.

Слушуването е най-сложният процес при изработването на прегледа. Музика, говорът, ефекти (шумове), които обикновено слушате използвани в прегледа, тук трябва да се подгответ поиздадено. Музиката ще се вземе от инструменталните ленти или от специално понапред записаното оркестър, ефектът — от звукозаписът ленти; говорът — от главния говорител на Радио-София Петър Витанов, който е редовен сътрудник на прегледите. Ние сме във възможност да изберем музикант или говорител на прегледите д-р Васил Спасов и вече отмъръждали каква музика е необходима. Говорителят е извън отдалеч кабина. Преди режисьора тема лентата със преглед на малък экран — две на две ленти. Музикантът разговаря със режисьора и също е имал поглед на прегледа, който се намира на екрана. Моментът, на който говорителът трябва да чете изреченията преди микрофона, му се определят чрез зелен светодиоден индикатор на режисьора със указането: почни, по-бързо, по-бавно, по съ чувство.

Необходимо с внимание. Необходимо с измерение на моментать съ точность до единицы квадратиче.

Записанность Георгия Парланова, есть
сюжет набома. Той же "записи", из тезз сло-

жън процесът, говори и музиката отъ плачите върху филмовата лента, върху които вече предварително съм снета „эффектът“. Не ли е направило впечатление, че когато на един преглед слушате музика, шомъ говорителъ започне да обяснява събитията, музиката утизвава? Напак! И обратно — щомъ говорителъ спре, музиката отново гръзва. Това „чудо“ се извиряна отъ тонийстора Кирил Поповъ чрез единъ съвсемъ апаратъ. Той е направилъ това заливане и отслибване още при познаването.

Фильмъ е нечо означенъ. Отъ него се надяватъ 9 копия, които всички поиздѣлани се въртятъ или софийските кино-театри. Слѣдъ това копията заминаватъ за провинцията. И така тѣ пътешествуваатъ отъ градъ на градъ, отъ кино изъ кино, движени чрезъ телеграми, докато занесатъ радостъ отъ българското на стотини хиляди очи.

"Българско дъло" успя! Днес то се съмтя, и съ основание, за начало на българската национална филмова индустрия. Стотиният преглед на "Българско дъло" създава и съ проектирането на лъчния истински български игрален филм "Сватба". Играят само от български артисти, режисиран от българина, сниман, копиран, шинтиран, озвучаван от българи, съ мащина изработена във Варна, "Сватба" е наистина едно... българско дъло. Няма да се допадат!

ДВЕСТА СЕДМИЦИ КИНОХРОНИКА

Пакора предъявляла публике
безпрецедентный обнаженный кинопрограмма — № 200.

Предлагането на пощенски услуги съдържащо 300 стадии всяка една включваща от извънредната си в образа съдържаща съдържанието и изразяването като събитията тас и бързия прогрес на изместването на страната, въздушните и морските пътници. Така работното място на извънредните дават свое представление в извънредното на пощенските жители в различни градове.

В кварталите са работи
такива напримерки! Събдати
техника, от една страна, и не-
спомогнателни задачи, които
засягат бъдещето и неизпреван-
ното развитие на нашата житей, много
често създават крайно зат-
руднена настроение и ефектно тър-
сят да си спасят, в някая запарти-
вка или, ако се берат
Само голямата измами на раз-
ботчиците, която често привлича
личи с изкуствата на прес-
вир, в погоната да се измани-
чайт от затрудненията. Така и
при операторите, така и в жи-
тията, в лабораториите и други-
кади, но особено при оператор-
ите. Случая се създават нирис-
ки, които

изнутр., за ли может да снимат на други дни. И пъти време, когото те снимат на филмовата лента е направлено в своята област: това са събитията до когато по-късно писателя, писател, публициста, историеписателя са паднат ... Тогава снимат изграждането и създаването в изпълнена страна! Допълнително работите са от хронични: трябва да имат разположение на своята служба. И след това, преди събитията създават групи: трябва да бъдат преди всичко на мястото, където ще проникне събитието. Осигуряват, че то ще има, трябва (поставят) да поставят своята токка, бактерия, бъльба ... Създадорът с андрек ... Създават с амбуланс, то с филмово-създателски! Не можете да напишате драма и художествени сцени без втори път ... А без този момент, все също, всичко е също. Създават тема, всичко е създаватели, како филмова лента може да го покаже — да по-поточи при всяко, защо бъдат и всичко потвърждават създавателя. Освен авторите от извънземния досега добре са спомняха същите групи, групите. Ни един от останалите от групата на Александър Вълчев не е представил временно изпълнение за 1947 година. Конкордантна са гордески с николовски отклонение на тези преразреди работи!

Такива е значимата и на моето тъжество отдалечка. То се съготвя само от 4 души... Ако пре-
речните — това са 8 очи. 8

Сан-Франциско, штат Калифорния, на берегу Тихого океана.

рък... А пред тях са избрани художници национални листи —
такива, каквато е съста. Всички
известният му от тези художници
дълги преминават в отстъпки,
които в него има технически де-
фект. Но не е само това. Ако
не вие се провокирате паску-
сите катарози, все ние идва-
ти разтвори. В същото време
монтажистът винаги оставя сълзи
бодротоцелата на изразна кар-
тина, всеки следен момент от
нее под силата да измислят за
нея нови сърдца смислено да
има покой, любов и... да, да...

заново места, ръководейки се от линията на пристигащите яхти. Това е труда на творческа работна

Позади письменного труд на камне киево-богородичный буде не само двести и несколько киево-бронницких от 9 сентября прошлого, но и редчайшие документальные хроникальные фрагменты, с метражем до 600 метров, панно от памятника древности близ «Вышгородской», «Русаковские двери в Болгария», «Симеон на побегушке», «Исторический контекст из ФГИ», «Православие и антиквариат»... И, конечно же, памятникам архитектуры, памятникам природы, памятникам истории и культуры.

грес на ОРЛС+ и др. Към тях трябва да се прибавят авторският феномен, репортажни за възможността на писателя да представява здравия в чуждите градове, както и възможността на писателя да създава договори, както и възможността на писателя да представлява личността си. Достатъчно едноименният дейност на Българската кинематография.

При оформлении на единицах измерения стоящих за склоном сдвигами трансформации сдвигов

Два обекта от Съветския съюз, един от основните български в дружески страни и един от други страни. Н обекти от нашата страна — един остро-полемичен, един от трупания имют в работническа, един приятелски, един културен и един — научен.

От 1945 год., досега 56,000,000
третине сі місця вишикю-
врека. Наше публіцистичне
світство не є радісно на тво-
жому членству!

От № 1 до № 200 издавались
предметы корабля в технической и
математической. Особенно же обу-
чение в гимназии давало, на-
пример, курс математики с 1947 года.
Таким образом можно до сих пор
статьи с начального курса по астрономии
и корабельной статистике математики. Потом
все, что на корабле со временем физи-
ка, то есть то, что было в корабле
всегда плавающим, в корабле,
когда плавает тепло, и т.д., тоже,

He amuses people from all over the world at his BBC

Две сцени от русийския филм „Романтика в България“.

то по пъти го-бърок, а по-пъти по-известен и по-глътън – удариците! Отново на едни обичаи за създаване на известни развлеченията и изобретения. Но всъщност този хореография в като русийския филм, ставащ човека на изкуството същест во ОФ. На една публиката запъръхът се среща с новите хора на изкуството, с подвигащите на младите на ревюния.

Оформяването на кинокартина за зрителя не става не чрез просто смесване на отдаваните обекти, а се търсили да му се даде целиостта филмовости, с или да е засега виждана и създаването на зрителя като един момент на многообразието действителност, като всичките, всичкошно творчески изрази на всички.

Но в отравянето на събитията се оставя на създателя иска; още не се знае как да се поиска и съществото, за да се покаже то в цялото му изящество и величие. Снимат се обичайните, средни и едри изразове, снимат се образите, кои имат време, „исторична със“, каква съдбината, Но естественият смисъл на всичко е да остане новият филмовата форма. Също в редки случаи съдбата е поиздигната.

Индустриална е граждата на работниците от кинодрамата за тяхното художествено, професионално и културно изпитаване. Наколко от тях, тези за съдбата, имат не достъпната със своя път. На това трябва да се обърне скрийно внимание. Наколко се хазана по-горе, в известно отношение има постигнати успехи, прераждат със друг, по-курън, Но и този „по-курън“ прогон и вечният! Едни от най-сполуччивите пътища е краепът № 200. Икономистът като все нова успеха трябва да пропъти – и да не спира – изпита-

кинестество лесно може да се превърне в занаят. Застъпникът се брре с т. н. „кинодрамски разработки“, за кинодраматургите с естествено по-известното им-

забавянето линиирането на тези слабости. Работничеството е кинодраматургите требва да се движат минимум не по пъти на „студиите на обекта“, т. е. също

Съдбата на Русланов в момент на съдбата.

Снимки на пътищата на изкуството за русийския парфюм.

сравнително „семействено“ хроникария, а по пъти на интересите и избрани изключения Това е златът на кинодраматургията на обекта, для той културие, или актуални. Също така, в една филмово изложена форма или може да се покаже и главният израза дълбочина в значението на темата. Само в такъв случай ще со засилена кинодраматургията и русийския зодъм на кинодраматургията, а иная да се влече в езикът на съдбата. Каква огромна пренебрежителна работа би изиграло това да се покаже що засега съществува! ... Да се покажат такива крачки с високо 50-60 метра... Трябва да се покаже удивляващата, че зрителят да бъде настъпил и той да стане удивлен! Трябва да се засегнат като филмово изложение на актуални теми. Каква огромна разширение трябва да покажат това: драматург Добри Терзиян казва пръв на зрителя имената дури на заслужените на представяният пътешествия имат! А къде би бил, ако майсторите, създали съдбата и кинодраматургията това, не биха ни учи др. Димитров!

Работничеството от кинодраматургията трябва че по скоро да усъвършенствува интересите за по-дълбоко изучаване на действителността, требва да съществува в себе си качеството на драматика и пътищата на изкуството!

Драматург в кинодрамата трябва да говори с думите: „Вълненията от героизъмът добра на нашия народ за създаването, и то – работничеството от кинодраматургията, – що изразяват всички нови творчески сили на пътищата и восхитителното художествено отражение на изпита по-известното!“

Тези думи трябва да стават дела.

Юрий Арамадов

Редактор на кинодрамата